

અધ્યાત્મ

વર્ષ. ૧૧

સપ્ટેમ્બર-૧૯૮૦

અંક: ૧૨

* સદ્ભાવભરી ભેટ *

અધ્યાત્મને ટકાવનારૂં પાંચકબળ હોય તો તે સદ્ભાવભરી ભેટ છે. પૂ. ગુરુદેવ શ્રી યોગેશ્વરજીની કૃપાથી એનો પુનિત પ્રવાહ ચાલતો જ રહે છે. તે જોઈને એમ થાય છે કે ભલે તેઓ ભૌતિક સ્વરૂપે આપણી વચ્ચે ન હોય, તોપણ એમની મંગલમયી શક્તિ અદૃષ્ટ રીતે કાર્ય કરતી જ રહે છે. સાધકો ને વાંચકોને પ્રેરણા કરતી રહે છે. પૂ. મા શ્રી સર્વેશ્વરી પરંદેશમાં હોય તોપણ એમનો પુણ્યકારી પ્રભાવ પણ એમાં પુરક બનતો રહે છે.

છેલ્લે મંગલ ભેટની વિગત નીચે પ્રમાણે છે:-

- ૩૧
- ૧૨૧ શ્રીમતી કોકિલાબેન બાબુભાઈ મહેતા, શ્રી પ્રભાબેન સેવક, લંડન (પાઉન્ડ ૨૧)
- ૨૭ શ્રી ભાભા ગેસ્ટહાઉસ, સગક્રેટ.
- ૨૫ શ્રી ઈશ્વરલાલ મ. કેડયા, વડોદરા.
- ૧૧ શ્રી કેતન છેલભાઈ શવલ, અમદાવાદ-પાસ થતાં.
- ૨૧ શ્રી હસમુખભાઈ ડી. ત્રિવેદી, અમદાવાદ-કર્પાત્રિકા થતાં.
- ૫૧ શ્રી જ્યેશ એન. પટેલ, માસમા-ભાઈ, લેસ્પોટબના બીજા વર્ષમાં પાસ થતાં.
- ૧૦૧ શ્રી રંજનબેન ન. ઘક્કર, અમદાવાદ-જન્મદિન નિમિત્તે.
- ૫૧ શ્રી જ્યેશ્રીબેન જ્યેશભાઈ પટેલ, અમદાવાદ-શ્રી ગદોરભાઈના અવસાન નિમિત્તે.
- ૨૧ શ્રી કૃષિલાબેન, અમદાવાદ-તરફથી બેબી માંટગીમાંથી સાજી થતાં.
- ૧૧ શ્રી વિવીશભાઈ જી. મહેરિયા, વર્ષગાંઠ નિમિત્તે.
- ૧૧ શ્રી ચંદ્રકાબેન આઈ. શાહ-અમદાવાદ.
- ૫૧ શ્રી ઘકોરભાઈ મોનીલાલ શાહ, વડોદરા-ગુરુભૂષિણીમા નિમિત્તે.
- ૫૧ શ્રી અમરતલાલ લીસલાલ જોષી, વડોદરા-પગારમાં વધારે થતાં.

(વધુ અંદરને પાને)

અધ્યાત્મ

આધ્યાત્મિક વિકાસની નવી જ ક્ષિતિજ ખોલતું ગુજરાતી માસિક છૂટક નકલ ૨-૦૦ વાર્ષિક લવાજમ દેશમાં રૂ. ૧૫-૦૦ વિદેશમાં રૂ. ૧૨૫-૦૦ (વિમાનથી)

- ▣ સંસ્થાપક પ. પૂ. યોગેશ્વરજી સર્વમંગલ ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ (૨જી. અમદાવાદ).
- ▣ તંત્રી-સંપાદક શ્રી નારાયણ હ. જાની.
- ▣ સહસંપાદકો શ્રી નાનુરામ દુધરેજીયા, શ્રી ભાઈલાલભાઈ છાટબાર, શ્રી મણિભાઈ સી. શાહ.
- ▣ પ્રકાશન અને પ્રામિસ્થાન 'અધ્યાત્મ' પ્લોટ નં. ૧૬૮૮ બી. સરદાર નગર, ભાવનગર-૧
- ▣ તંત્રી, મુદ્રક અને પ્રકાશક નારાયણ હ. જાની. ફોન ૨૫૮૧૧
- ▣ મુદ્રણસ્થાન રાધેશ્યામ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ, પ૩/૫૪ સી, બોરડીગેટ, ભાવનગર-૧

લેખકોને નિમંત્રણ

- ▣ અધ્યાત્મમાં લેખો, ભજનો કે ગીતો મોકલાવવા લેખકોને નિમંત્રણ છે. અધ્યાત્મની ભાવનાને અનુરૂપ જ લેખો સ્વીકારવામાં આવશે.
- ▣ લખાણ કાગળની એક બાજુ ને સારા મોટા અક્ષરે લખેલું હોવું જરૂરી છે. બીજાં સામયિકોમાં પ્રસિદ્ધ થયેલ લેખોની નકલો ન મોકલાવવા વિનંતી છે.

'અધ્યાત્મ' અંગે સૂચનો

- ▣ ગ્રાહકોને ગ્રાહક નંબર સરનામા સાથે લખવામાં આવે છે તે નોંધી લેવો.
- ▣ 'અધ્યાત્મ' જો આપને ગમ્યું હોય તો આપના પરિચિત વર્ગમાં તેના ગ્રાહકો વધે તેવું આપ કરતાં રહેશો.
- ▣ 'અધ્યાત્મ' દર માસની દસમી તારીખે પ્રસિદ્ધ થશે. કોઈ કારણે એકાદ અઠવાડિયા સુધી અંક ન મળે તો સ્થાનિક ટપાલ કચેરીમાં તપાસ કર્યા પછી અત્રે જણાવવું. સિલિકમાં હશે તો જરૂર મોકલી આપશે.
- ▣ પત્રવ્યવહાર કરતી વખતે ગ્રાહક નંબર લખવાથી વધુ સરળતા રહેશે.
- ▣ 'અધ્યાત્મ' અંગે કોઈ સૂચનો કરવાના હોય તો નિઃસંકોચ કરવા અનુરોધ છે.
- ▣ દર મહિનાની તા. ૮ સુધીમાં જ ગ્રાહકોનાં નામ અત્રે મળી જશે, તેમને તા. ૧૦મી એ અંક રવાના કરવામાં આવશે.

અનુક્રમણિકા

શ્રી યોગેશ્વર કથામૃત	મા શ્રી સર્વેશ્વરી	૩
હરિદ્વારમાં સમપાસયણ, જન્મદિનની ઉજવણી,		
ને સત્સંગ મેળો	તંત્રી	૮
અગિયાર વર્ષના અન્ને	નારણભાઈ હ. જાની	૯
મારા ગુરુદેવ-મારી નજરે (૨)	નારણભાઈ હ. જાની	૧૧
સદ્ભાવભરી ભેટ	-	૧૮
સમાયણમાં કુટુંબલક્ષી કર્મવાદ	રતિલાલ ભાવસાર	૨૧
માનૃદર્શન-સ્વર્ગારોહણની અટારીએથી (૩)	ગોરખનભાઈ કલોલા	૨૭
સંત શ્રી બહિણાભાઈ	કમલ સુથાર	૩૪
મંગલની કામના	ભૂપતરાય મો. ઘક્કર	૩૮
શિર છત્ર ધરે પ્રભુ	જ્યોત્સ્ના બી. ત્રિવેદી	૪૨
મોરબીના આંગણે પૂ. ગુરુદેવનો જન્મોત્સવ	શિબિરાથી	૪૮
સજાગતાના સથવારે જીવનની યાત્રાએ!	દાસ જ. ભેસાનીયા	૫૧
સમકથા	શ્રી યોગેશ્વરજી	૬૧

અધ્યાત્મ

વરદ હસ્ત પ્રભુ તમારો, સદાય રહેજો જીવન સહારો
-મા સર્વેશ્વરી

વર્ષ : ૧૧

સપ્ટેમ્બર-૧૯૯૦

અંક : ૧૨

શ્રી યોગેશ્વર કથામૃત

મા શ્રી સર્વેશ્વરી

વિ. સં. ૨૦૩૬ આસો સુદ દશમ ને રવિવાર,

તા. ૨૯/૧૦/૮૦, સ્થળ : ભાવનગરથી અમદાવાદ.

શ્રીનંદુભાઈ ચાવાળા, નારણપુરા ચાર રસ્તા, અમદાવાદ.

સવારે રોજની જેમ સમાયણ પાઠ, મંત્રજપ ન થયાં, ન કર્યાં, કારણ કે માર્ગમાં કરી લઈશું એમ વિચારેલું, જેથી ૮ વાગ્યે તેયાર થઈ ગયાં.

શ્રી રંજનબેનની ઈચ્છાથી થોડા ફોટાઓ પડાવ્યા. વિદાય માટે બહાર ધ્યાનકેન્દ્રના ભાઈબેનો ધ્યાનબાદ બેઠાં હતાં. અમારી ખુરશીઓ તે ભાઈબેનો સામે મૂકાઈ. ત્યાં બેસતાં પહેલાં સર્વેશ્વરી ભાઈલાલભાઈને પ્રસાદ આપે છે. ખૂબ આનાકાની છતાં સર્વેશ્વરી પ્રસાદ આપવામાં સફળ બન્યાં, જેથી પૂ. શ્રી તાલીઓ પાડી કહે છે:-

“માની ઈચ્છાનો વિજય થયો.”

ઉત્તાર પરથી વિદાય લઈ શ્રી બકુભાઈ શેઠની મીલમાં પૂ. શ્રી પધારે છે, લગભગ પોણો કલાક ત્યાં ગાળ્યો. ત્યારબાદ ખોડિયાર માતાના સ્થાનમાં દર્શન કરવા આવ્યાં.

પૂ. શ્રીએ કહ્યું, “માતાજીની, તમારી અને મારી એમ ત્રણ કૂલની માળા લઈ લો. માતાજી ભાવનગરથી જતાં અહીં આવવાનું પસંદ કરતાં.”

મા ખોડિયારના દર્શન પછી ૧૦ વાગ્યે લગભગ અમે અમદાવાદ આવવા નીકળ્યાં. લગભગ બે વાગ્યે અમદાવાદ આવી ગયાં. માર્ગમાં નારાયણભાઈ, સરસ્વતીબેન પણ સાથે હતાં. માર્ગમાં પૂ. શ્રીએ સર્વેશ્વરીની નોંધની ડાયરી નં.-૨ વાંચી. સર્વેશ્વરીએ પોતાનો રામાયણનો પાઠ કર્યો.

ભોજન બાદ અહીં આરામ કર્યો. ફરી બે મહિનાબાદ અમદાવાદ આવવાનું બન્યું. અમદાવાદનો ઉતારો હતો શ્રીનંદુભાઈ ચા વાળા, ૨, નરસિંહનગર, નારાયણપુરા ચાર રસ્તા ખાતે. આ ઉતારાપર આવવાનું બન્યું, તેથી ઘરનાં સૌને આનંદ થયો.

છ વાગ્યા સુધી આરામ બાદ સત્સંગ શરૂ થયો. ગીતાપાઠમાં આજે ૧૨ મા અને ૧૫ મા અધ્યાયનો સંસ્કૃત પાઠ થયો. સ્તુતિ, ભજન, ધૂન બાદ પૂ. શ્રીએ માતાજીની માંદગીની થોડી વાતો કરી. ત્યારબાદ પૂ. શ્રીએ સર્વેશ્વરીને અને નારાયણભાઈને એ અંગે વિસ્તૃત વાતો કરવાનો આદેશ આપ્યો.

તેથી એ બન્નેએ પોતાની રીતે વાતો કરી માતાજીને અંજલિ આપી.

પછી વળી પૂ. શ્રીએ માતાજીની માંદગીની વિસ્તૃત વાતો

દરમ્યાન, પોતાને થયેલા આત્મસંતોષની વાત કરી.

આજે અમદાવાદનાં અમારાં પ્રેમી ભાવિક બેન શ્રી કુસુમ-બેનના હાથે બનાવેલા બટાકાપૌઆનો નાસ્તો કર્યો.

ત્યારબાદ આરામ.

વિ. સં. ૨૦૩૬ આસો સુદ એકાદશી ને સોમવાર
તા. ૨૦/૧૦/૮૦, સ્થળ : શ્રી નંદુભાઈ ચાવાળાનો બંગલો,
અમદાવાદ.

આજે અમદાવાદમાં આવ્યાને એક દિવસ થઈ પણ ગયો.

ભાવનગરનો કમ અહીંપણ ચાલુ રહ્યો. તે મુજબ પૂ. શ્રી સાડ અગિયાર પછી બહાર આવ્યા. પ્રવચનો ગોઠવવાની વાતો થઈ.

સાંજે ૪ થી ૭ મણિનગર જવાનું બન્યું. માતાજીની ઉત્તર-કિયાની વાતો થઈ. ૭ા થી ૮ા સત્સંગ શરૂ થયો. ૧૫ મો અધ્યાય સંસ્કૃતમાં થયો. સ્તુતિ, ભજન, ધૂન થયાં. પૂ. શ્રીએ ગીતાની બ્રાહ્મી સ્થિતિની વાતો કરી, માતાજીની ઉચ્ચ ભૂમિકાની વાતો થઈ, સર્વેશ્વરીએ પણ માતાજીની થોડી વાતો કરી. આજે મોરબીથી શ્રીહરિ તેમના કુટુંબ સાથે અહીં હતા તે વિદાય થયા.

ઉત્તરકિયામાં થયેલા ખર્ચની રકમ ગણીને તેયાર રાખી પછી આરામ કર્યો.

વિ. સં. ૨૦૩૬ આસો સુદ બારશ ને મંગળવાર
તા. ૨૧/૧૦/૮૦, સ્થળ : શ્રી નંદુભાઈ ચાવાળાનો બંગલો,
અમદાવાદ.

સવારના નિત્યકર્મ પછી દૂધ પીતાં પહેલાં પૂ. શ્રી અમને માતાજીનો વરસો ઉપરનો કષ્ટકાળ કેવો હતો તેની વાતો કરે છે.

વાતો કરતાં કરતાં પૂ. શ્રીની આંખોમાં આંસુ આવી ગયાં ! થોડી વાતો થઈ. પછી દૂધ પીધું. મંત્રજપ થયા.

અસ્થિ વિસર્જનમાં કોને કોને સાથે લેવા એ અંગે વાતો થઈ. બરાબર સાડા અગિયારે દ્વાર ખોલવામાં આવ્યું, આ ઘરની ત્રણે દીકરીઓ સફાઈકાર્યમાં જોડાઈ જાય છે. પૂ. શ્રી આંટા મારે છે.

અમારા યજમાન પોતાના સૌ સભ્યો સાથે ઉપર આવીને બેસે છે. પૂ. શ્રીનાં પુસ્તકોની વાતો ચાલુ થઈ છે.

જનકલ્યાણ દ્વારા પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવેલ ઉત્તરની યાત્રા ભાગ ૧-૨ ના પુસ્તકોની વાત પૂ. શ્રી કહે છે. વળી જાહેર પ્રકાશન સંસ્થા પેસાનો કેવો ઉપયોગ કરે છે, તેની વાતો શરૂ થઈ.

પૂ. શ્રી પોતે એક “મહાભારતનાં મોતી” નામનું પુસ્તક તૈયાર કરવાનું ધારે છે તેની વાતો કરી.

૧. મંગલકારક પરમાત્માનું પ્રથમનામ ઝંકર સ્મરું. ૨. પછીથી પરમ જ્ઞાન ભરેલી મંગલ એવી કથા કરું.

કઠ ઉપનિષદનું પૂ. શ્રીએ રચેલું કાવ્યમાં ભાષાંતર પૂ. શ્રીએ પોતે ગાઈ બતાવ્યું.

અરૂણ નામે એક મહર્ષિ, યજ્ઞદાનમાં શ્રેષ્ઠ હતા,
અન્નદાન તે દેતા ખૂબ જ, તેથી કીર્તિ બધે લભતા.
વાજકશ્વ કહેવાતા તે, તેનો ઉદલાક તે પુત્ર,
અન્નદાન આપીને તેણે, પિતાનું ચાલુ રાખ્યું સૂત્ર.

એ રીતે પોતાના શ્રીમુખે ગાઈને અમને સત્સંગ કરાવ્યો.

સત્સંગ બાદ ભોજન લીધું. ભોજન બાદ આરામ. તે પછી સાડાત્રણે મણિનગર જવા નીકળ્યા. માતાજીની બધી બેગો ખોલવામાં આવી, જેમાંથી ડાયરી નીકળી. ડાયરીમાં માતાજી પોતાનાં દરેક

દોહિત્રના જન્મદિને આશિર્વાદની નોંધ લખેલી વાંચવા મળે છે. એ વાંચતાં વાંચતાં પૂ. શ્રીની આંખમાં આંસુ આવી જાય છે. પોતાના બાળકો ઉપર તેઓ કેવો પ્રેમ રાખતાં !

લગભગ સાત વાગ્યે ઊતારા ઉપર આવી ગયાં. અહીં ૭ થી ૮ સત્સંગ થયો. વડોદરાથી આવેલા શ્રી જીતુભાઈ, વિનુભાઈ સાથે યાત્રાની વાતો થાય છે.

હળવો નાસ્તો લીધા બાદ આરામ કરતાં પહેલાં પૂ. માતાજીની ડાયરીનું થોડું વાંચન થાય છે. સાડાદશે આરામ થાય છે. આવતીકાલે સુરત જવાનું છે તેની સૂચના પૂ. શ્રી આપે છે.

વિ. સં. ૨૦૩૬ આસો સુદ તેરસ ને બુધવાર

તા. ૨૨/૧૦/૮૦, સ્થળ : ૨, નરસિંહનગર, ‘પ્રયાગ’,

નારણપુરા ચાર રસ્તા, અમદાવાદ.

આજે સવારે ૬ થી સાંજે ૬ સુધી કામ અંગે સુરત જવાનું બન્યું. ગઈરાત્રે બાર વાગ્યે યાત્રા શામાં કરવી અને કોને લેવા તેની ચર્ચા થઈ.

સાંજે લગભગ પોણાસાતે આવવાનું થયું ત્યારે પૂ.શ્રી મણિ-નગરથી આવીને સ્નાન કરતા હતા. સ્નાનબાદ મને જોતાં જ ખૂબ પ્રસન્ન થઈ બોલી ઊઠ્યા : “આટલીવારમાં આવી પણ ગયાં ?”

આજે સાંજના સત્સંગમાં પૂ. શ્રીએ જૂનાં વસ્ત્રો ધોડી નવાં વસ્ત્રો ધારણ કરીએ છીએ એ રીતે દેહની અવસ્થા સમજાવી. તે બાદ કુસુમબેન, રંજનબેન થોડું બોલ્યાં. બાદ શાંતિપાઠ બાદ સૌ વિદાય થયાં.

અલ્પાહાર બાદ આરામ. હરિ: ઝં

(કમશઃ)

પ. પૂ. મા શ્રી સર્વેશ્વરીના સાન્નિધ્યમાં
હરિદ્વારમાં રામપારાયણ, જન્મદિનની
ઉજ્જ્વાળી, ને સત્સંગ મેળો

તંત્રી

પ. પૂ. મા શ્રી સર્વેશ્વરીનો આગામી જન્મદિન તા. ૧૩ નવેમ્બરના રોજ હરિદ્વારમાં ઉજ્જ્વાળાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું છે.

આ જન્મદિન પહેલાં તા. ૫ નવેમ્બરથી તા. ૧૨ નવેમ્બર (કુલ ૮ દિવસ) સુધી પ. પૂ. મહાત્મા શ્રી યોગેશ્વરજી દ્વારા ગુજરાતી કાવ્યમાં અનુવાદિત રામચરિત માનસનું પારાયણ સાધક ભાઈબહેનો પ. પૂ. મા શ્રી સર્વેશ્વરી સાથે સમૂહમાં ગાઈને કરશે. તો જેમની પાસે આ પુસ્તક હોય તેઓએ તે સાથે લાવવું.

પ. પૂ. મા શ્રી સર્વેશ્વરીના પરદેશથી ભારત આગમન પછીનો આ પહેલો જાહેર કાર્યક્રમ છે. તેથી આમાં ભાગ લેવા સહુ સાધક ભાઈબહેનોને નિમંત્રણ છે. તેઓએ તા. ૪-૧૧-૮૦ ના રોજ સાંજ સુધીમાં હરિદ્વાર પહોંચી જવા વિનંતી છે.

કાર્યક્રમનું સ્થળ આર્યનિવાસ, નીલકંઠ અખાડા માર્ગ, હરિદ્વાર. રહેશે. આવવા ઉત્સુક સાધક ભાઈબહેનોએ હરિદ્વાર પહોંચવાની, રહેવાની તેમજ જમવાની વ્યવસ્થા પોતપોતાની રીતે કરવાની છે; તેની નોંધ લેવી.

પ. પૂ. મા તા. ૧૩ નવેમ્બર પછી પણ વીસેક દિવસ હરિદ્વાર રોકાવાનાં છે. એટલે જે ભાઈબહેનોને પ. પૂ. માના સાન્નિધ્ય અને સત્સંગનો વિશેષ લાભ લેવો હોય તેઓ તે રીતની વ્યવસ્થા સાથે આવે, એની જાણ પ. પૂ. માની સૂચનાથી કરવામાં આવે છે.

અગિયાર વર્ષના અન્તે

નારણભાઈ હ. જાની (તંત્રી)

સપ્ટેમ્બર, ૧૯૮૦ માં અધ્યાત્મ માસિક તેના પ્રકાશનમાં અગિયાર વર્ષ પૂરાં કરે છે. આ ગાળો કાંઈ મોટો ન કહેવાય. પરંતુ જે અનેક ભાવ વધારાની મુસીબતો આજના માસિક પ્રકાશનના ક્ષેત્રમાં ઉપસ્થિત થતી રહી છે, તેમાં ઘણાં ખ્યાતનામ સંસ્થાઓનાં માસિકો પણ બંધ થતાં રહ્યાં છે. આવી પરિસ્થિતિમાં 'અધ્યાત્મ' જેટલું હોય તો તેનું કારણ અમે નથી, પરંતુ અમોને પણ જીવિત રાખનાર પ. પૂ. મહાત્મા શ્રી યોગેશ્વરજી તેમ જ પ. પૂ. મા શ્રી સર્વેશ્વરીની અલૌકિક શક્તિઓ છે. અમે એમને ખરેખર હૃદયથી વંદન કરીએ છીએ.

પ. પૂ. મહાત્મા શ્રી યોગેશ્વરજીએ આજથી અગિયાર વર્ષ ઉપર જે વિશ્વાસ ને ભરોસાથી આ કાર્ય અમને પસંદ કરી સોંપ્યું, તે બદલ અમે એમના અલેસાનમંદ ને ઋણી છીએ; કારણ કે એના પરિણામે અમને જીવનમાં એક નવી દૃષ્ટિ સાંપડી. વળી પૂ. ગુરુદેવની ભૌતિક વિદાય પછી પ. પૂ. મા શ્રી સર્વેશ્વરીએ અમને સતત હુંફ અને પ્રેરણા પૂરી પાડી છે. તેને લીધે જ અમે આ કામ કરી શક્યા છીએ. એમની મદદ સિવાય અમારાથી આ કદી શક્ય બની શક્યું ન હોત. એટલે અમે તેઓના પણ ઋણી છીએ. સાથે સાથે શ્રી સર્વમંગલ ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટીઓના પણ.

અન્તમાં વાંચકોના સહકાર વગર અમારો આ સઘળો પરિશ્રમ નિષ્ફળ રહ્યો હોત. અનેક સાધક ભાઈબહેનો-ભારતનાં અને

વિદેશોનાં-તરફથી અમને જે સહકાર, પ્રેરણા અને પ્રોત્સાહન મળતાં રહ્યાં છે, તે બદલ પણ અમે તેઓના ખરેખર અહેસાનમંદ છીએ.

માસિકના પ્રકાશનમાં અમારું દૃષ્ટિબિન્દુ પ. પૂ. મહાત્મા શ્રી યોગેશ્વરજીએ સાચા આધ્યાત્મિક જીવનની પાયાની વાતો કહી છે તેના પ્રચાર અને પ્રસારની રહી છે. તે ઉપરાંત, પ. પૂ. મા શ્રી સર્વેશ્વરી આજે જે અનુપમ તપશ્ચર્યાપૂર્ણ સાધના કરી રહ્યાં છે તેની જાણ સાધકોને કરવાનું અને એક સાચાં તપસ્વી સંતનો પરિચય ગુજરાતની જનતાને કરાવવાનો હેતુ છે. આ બાબતોમાં અમે કેટલા સફળ થયા છીએ, તેનો નિર્ણય વાંચકોએ કરવાનો છે.

સહુના સહકાર બદલ આભાર.

અંબાજીમાં ક્યાં ઉતરશો?

“ સ્વર્ગારોહણ ”

માતાજી જ્યોતિર્મયી વિશ્રામગૃહ

“ સ્વર્ગારોહણ ”, દાંતા રોડ, અંબાજી. ટે. નં. ૧૬૯

(ઉ.ગુ.) ૩૮૫ ૧૧૦

મારા ગુરુદેવ-મારી નજરે (૨)

નારણભાઈ હ. જાની

મિત્રો બન્યા

૧૯૩૫ ના ઓક્ટોબર પછીનાં શાળાનાં સાડ ત્રણ વર્ષો દરમ્યાન અમારો પરસ્પરનો પરિચય ઉત્તરોત્તર ગાઢ બનતો ગયો. ધીમે ધીમે આ પરિચય ધનિષ્ઠ મૈત્રીમાં પરિણમ્યો. તે વખતે અમારી સાથે ભણવામાં શ્રી વિશ્વનાથ (વિષુભાઈ) જાની પણ હતા, પરંતુ તેઓનો પરિચય ખાસ અંગત ન હતો, પાછળથી તે ગાઢ બન્યો.

શાળાના સમય દરમ્યાન અને તે પછી પણ અમારી વચ્ચે મળવાનું થયાં કરતું. અભ્યાસ અને તે સિવાયના પ્રશ્નોની અમારી વચ્ચે ચર્ચાઓ ને વાતો થતી. હું કેટલીયવાર તેઓની ઓરફનેજ ઉપર જતો. ત્યાં તેઓ કેવી રીતે અભ્યાસ કરે છે, તે જોતો; ને કેટલીયવાર તેઓ અમારી ઓરડી ઉપર પણ આવતા. ઘરનાં બધાં માણસો હવે તેમને અમારા મિત્ર તરીકે સારી રીતે ઓળખતાં થઈ ગયાં હતાં.

આત્મિક ગુણોનો વિકાસ

ઓરફનેજમાં રહેતા ઘણા વિદ્યાર્થીઓની વચ્ચે પણ કેવી રીતે એકાંત મેળવી લેવું, તે શ્રી યોગેશ્વરજીએ શોધી લીધું હતું. તેઓ તે મકાનની અગાસીના એક ખૂણા પરના ભાગમાં બેસતા ને વાંચતા. રાત્રે પણ ત્યાંજ સૂતા. ઘણા વિદ્યાર્થીઓ આ મોટી અગાસીમાં રાત્રે આવતા ડરતા. અને દિવસે પણ બહુ જૂજ વિદ્યાર્થીઓ આ અગાસીમાં આંટો મારવા આવતા. આથી અહીં વાંચન, ચિંતન અને

ધ્યાન માટે પૂરતી સુવિધા તેઓને સહજ રીતે મળી રહેતી. આમ મુંબઈ જેવા ગીચ શહેરમાં પણ ચિતન અને ધ્યાન માટે તેઓએ પોતાની રીતે અનુકૂળતા સાધી લીધેલી.

રાત્રે ખુદ્દા તારાઓથી લીંપાએલ આભ નીચે, તેઓ બેસી જગદંબાને પ્રાર્થના કરતા કે પ્રભુના ચિતનમાં ડૂબી જતા. આ સમયે તેમના દિલમાં જે જે ભાવો ઉઠતા, તે કાવ્યો અને અન્ય સાહિત્યિક લખાણોમાં અભિવ્યક્તિ પામતા. શરૂમાં છંદો કે પદ્યબદ્ધ રચનાઓ માટેની હથોટી એટલી પકવ ન હોય તે સ્વાભાવિક છે; આમ છતાં, તેમાં વ્યક્ત થતા ભાવો ખૂબ ઉંચીકોટિના લાગતા અને વિશાળ વાંચનને પરિણામે, તેમની ભાષા ગરવી ને સમૃદ્ધ લાગતી. આ લખાણો તેઓ મને વંચાવતા અને તે ગમતા. કેટલીકવાર હું તેમાં રજુ થયેલા ભાવો સમજતો, તો કેટલાક ભાવો મને તે વખતે ન પણ સમજતા.

વિદ્યાર્થી અવસ્થાથી જ તેઓમાં કેટલાક અસામાન્ય ગુણો દેખાતા. તેઓ રાતે વહેલા સૂઈ જતા અને અર્ધી રાત પછી ઊઠી ધ્યાનમાં બેસી જતા. વળી વહેલી સવારે ઊઠીને નજીકના ચોપાટીના દરિયાકિનારે કે લેન્ગીંગ ગાર્ડન ઉપર ફરવા ને ધ્યાન કરવા પહોંચી જતા. અહીં સૂર્યોદય સુધી શેકાતા ને બગીચાના એકાદ ખૂણામાં બેસી ધ્યાન કરતા. સાંજે પણ સમુદ્ર કિનારે-દરિયાની રેતીમાં અગર તો નરીમાન પોઈન્ટ આગળના એકાદ પત્થરની ઠીલા ઉપર બેસી ધ્યાન કરવાનો તેમનો શેજીંદો ક્રમ થઈ પડેલો.

આમ સમુદ્રનો કિનારો, ટેકરી ઉપરનાં વૃક્ષો, કે ખુલ્લું આકાશ જેવાં કુદરતનાં અંગો સાથેની તેઓની આત્મીયતા અને ઓતપ્રોતતા દિવસે દિવસે વધતાં ચાલ્યાં. આ બધાં સાથેનો તેમનો સંબંધ જીવંત

બની ગયો. તેઓમાંથી તેઓને સતત પ્રેરણા મળતી જણાતી. તેઓ કહેતા “સમુદ્રનાં મોજાંઓને, તારા મદ્યા આકાશને, પવનથી લહેરાતાં વૃક્ષોને કે પછી કલકલ વહેતા પાણીના પ્રવાહને વર્ષો સુધી જોયાં કરે, કદી કંટાળો નહિ આવે. તેઓમાં તમને કંઈક ને કંઈક નવીન શેજીંદે શેજીંદે લાગશે. સાચા સૌંદર્યનું આ લક્ષણ કુદરતનાં આ અંગોમાં પ્રતિબિંબિત થતું જણાશે. એથી જ બીજી રીતે કહીએ તો આ બધાં પ્રભુનાં પ્રતિનિધિ સમાં ભાસશે.”

કદીક સમય મળતાં હું તેમની સાથે ચોપાટી, કે લેન્ગીંગ ગાર્ડન જવા જોડાતો. પરંતુ દ્યુશન વગેરે કરતો હોવાથી તે માટે મને બહુ ઓછો સમય મળતો.

ચર્યાસભાનો પ્રસંગ

અંગ્રેજી પાંચમા ધોરણનો એક પ્રસંગ મને એટલા માટે ઉલ્લેખનીય લાગે છે કે તેનાથી શ્રી યોગેશ્વરજીની વિરલ પ્રતિભાની જાણ શાળાના બધા જ વિદ્યાર્થીઓને થઈ.

શાળામાં “વિશ્વ શાન્તિ જોશે કે નહિ” એ વિષય ઉપર એક ચર્યાસભા યોજાયેલી. આ વિષય ઉપરના વક્તાઓ બે વિભાગમાં વહેંચાઈ ગયેલા. કેટલાકે રજુઆત કરી ‘વિશ્વ શાન્તિ જોશે,’ ત્યારે બીજાઓએ ‘વિશ્વ શાન્તિ જોશે નહિ’ એની દલીલો કરી. ચર્યા ખૂબ રસિક અને જીવંત બની. બન્ને પક્ષોની દલીલો ખૂબ પ્રભાવશાળી રહી. કોણ જીતશે તે કહેવું ઘડીભર નિર્ણાયકો માટે પણ મુશ્કેલ જણાયું. પરંતુ બધી દલીલો પૂરી થયા પછી કોણ જાણે કેમ શ્રી યોગેશ્વરજીએ બોલવાની ઈચ્છા પ્રદર્શિત કરી ને તેઓને બોલવા માટે પરવાનગી મળી.

તેઓએ કહ્યું, “શાન્તિ એ કોઈ બાહ્ય વસ્તુ નથી. બહારની પરિસ્થિતિ ઉપર તે આધારિત નથી. તેનો સીધો સંબંધ માણસના હૃદય ને મન સાથે છે. જે દેશની પ્રજાના હૃદયોમાં આ શાન્તિનો વાસ થઈ ગયો હશે, તેની શાન્તિ બંદૂકો કે તોપોથી ખૂંચવી લઈ શકાશે નહિ. એટલે વિશ્વનાં સમગ્ર રાષ્ટ્રોએ સાચી શાન્તિ મેળવવી હોય તો તેની પ્રજાઓએ નિર્ભીક બની, આ સાચી આંતરિક આત્મિક શાન્તિને ઓળખી લેવી પડશે.”

ઉપરોક્ત સારવાળું તેઓનું વક્તવ્ય ખૂબ અસરકારક નીવડ્યું અને તેઓને ચર્ચાસભાના શ્રેષ્ઠ વક્તા તરીકેનું પ્રથમ પારિતોષક પ્રાપ્ત થયું. સાથે સાથે, શાળાના સમગ્ર વિદ્યાર્થીઓમાં પણ તેમની પ્રતિષ્ઠા એકદમ વધી ગઈ.

‘અપવાદરૂપ વિદ્યાર્થી’

અંગ્રેજી છઠ્ઠા ધોરણથી તેઓ વર્ગમાં ઓછી હાજરી આપતા. શાળામાં મોડા આવતા અને બપોરની રીસેસમાં ગાર્ડન ઉપર ચાલી જતા. આવું ઘણીવાર બનતું. શાળામાંથી બચેલા સમયનો ઉપયોગ, તેઓ શ્રીકાકા કાલેલકરનાં, શ્રી કિશોરલાલ મશરૂવાળાનાં કે ગાંધીજીનાં ગદ્ય લખાણો કે કવિકાન્ત, કલાપી, શ્રી નરસિંહરાવ, શ્રી ઉમાશંકર કે શ્રી સુંદરમ્ જેવા કવિઓની કાવ્યકૃતિઓ વાંચવામાં ગાળતા. તેઓનો સાંજનો મોટાભાગનો સમય—ધ્યાન અને મનન—ચિંતનમાં વ્યતીત થતો.

તે વખતના અમારા શાળાના આચાર્ય શ્રી એ. કે. અડલજા, હાજરી બાબતમાં કડક હતા. આથી સવારનો ઘંટ પડ્યા પછી, શાળાની ગેલેરીઓમાં કે પ્રવેશદ્વાર આગળ, હાથમાં સોટી સાથે તેઓ આંટા મારતા ફરતા અને મોડા આવનાર વિદ્યાર્થીને તેઓ ટોકતા ને

કઠીક એકાદ સોટી પણ લગાવી દેતા. આ તેમનો રોજનો ક્રમ હતો.

મોડા આવવાના પરિણામે શ્રી યોગેશ્વરજીને અવારનવાર આચાર્યશ્રીનો ભેટો થઈ જતો, પરંતુ તેઓ માત્ર એક હાસ્ય વેરી, તેમને જવા દેતા. તેઓની એક સારા વિદ્યાર્થી તરીકેની છાપ, અમારા આચાર્યશ્રી ઉપર પણ એટલી પ્રબળ હતી કે કદી તેઓને શિક્ષા કરવાનું ગમતું નહિ. તેઓએ એ રીતે શ્રી યોગેશ્વરજીને કદી શિક્ષા કરી ન હતી.

૧૯૩૯ ના માર્ચમાં અમોએ સાથે મેટ્રીકની પરીક્ષા આપી. શાળામાં યોગેશ્વરજી બહુ ઓછો સમય હાજરી આપતા. બપોરે તેઓ અચૂકપણે શાળામાંથી નીકળી જતા. રીસેસમાં હું ઘણીવાર તેમની સાથે જતો ને ઓપેરા હાઉસ નજીક ‘પોવેલ્સ લીમીટેડ’ના ઘડિયાળ આગળ અમે બંને રોકાતા. રીસેસનો સમય પૂરો થવા આવતાં હું શાળામાં પાછો ફરતો જ્યારે તેઓ ગાર્ડન પ્રતિ પગલાં માંડતા. બપોરે ત્યાં સ્વાભાવિક રીતે એકાન્ત મળી રહેતું. તેનો પૂરો ઉપયોગ તેઓ ચિંતન, મનન અને ધ્યાન માટે કરી લેતા.

આમ છતાં, અભ્યાસ પ્રતિ તેઓ સંપૂર્ણ ઉદ્યતીન ન હતા. શાળાના ચાલુ અભ્યાસક્રમ અંગે ધ્યાન આપતા. તેઓને ભાષાઓનું જ્ઞાન સાફ હતું એટલે ગુજરાતી, અંગ્રેજી ને સંસ્કૃતમાં વાંધો ન હતો. શરીરવિજ્ઞાન ને ગણિતના વિષયોમાં થોડો રસ પડતો. એટલે તે વિષયો અંગે પાસ થવામાં કોઈ મુશ્કેલી ન હતી. હવે રહ્યાં ઈતિહાસ ભૂગોળ. આ વિષયોમાં રસ ન પડતો. છતાં પ્રયત્ન કરીને પહેલે જ વર્ષે તેઓ મેટ્રીક પાસ થઈ ગયા. આ વર્ષે ગણિતમાં એલજીબ્રાનું પેપર ખૂબ અઘરું નીકળવાથી. વિદ્યાર્થીઓને માર્ક્સ ઉમેરી આપવામાં

આવેલ.

તે વખતના મેટ્રિકના અભ્યાસક્રમમાં સાયન્સના વિષયોમાં ભૌતિક અને રસાયણશાસ્ત્રના વિષયો (Physics and chemistry) ને બદલે શરીર અને આરોગ્યશાસ્ત્ર (Phriology and Hygine) પણ લઈ શકાતું. પરંતુ અમારી શાળામાં આ વિષયને શીખવનાર કોઈ શિક્ષક ન હતા. એટલે બધા જ વિદ્યાર્થીઓને ભૌતિક અને રસાયણશાસ્ત્ર ફરજિયાત લેવું પડતું. પરંતુ શ્રી યોગેશ્વરજીને આ વિષય શુધ્ધ લાગતો, તેઓને તેમાં રસ ન પડતો.

આથી તેઓએ અમારા આચાર્યશ્રીને જઈને કહ્યું, “મારે પરીક્ષા માટે ભૌતિકશાસ્ત્ર નથી લેવું.”

“તો શું લેશો? આપણી શાળામાં શરીરશાસ્ત્ર શીખવનાર કોઈ શિક્ષક જ નથી.”

“આપ મને તે વિષય લેવા દો. મારે તે વિષય શીખવા કોઈ શિક્ષકની આવશ્યકતા નથી. હું મારી મેળે તે વિષય તૈયાર કરી લઈશ.”

“તમે હોશિયાર ને મહેનતુ છો, તે હું જાણું છું. એટલે અપવાદરૂપ તમને તે વિષય રાખવાની છૂટ આપું છું.”

આમ શ્રી યોગેશ્વરજીને મેટ્રિકમાં શરીર અને આરોગ્યશાસ્ત્રનો વિષય રાખવાની છૂટ એક અપવાદરૂપ કિસ્સા તરીકે આપવામાં આવી. શાળાના ઈતિહાસમાં આવો આ પહેલો જ પ્રસંગ હતો.

મને યાદ છે ત્યાં સુધી તેઓએ કોઈના પણ માર્ગદર્શન વગર સાર્દઠ ટકા ઉપર માર્ક્સ સાથે તે વિષય પાસ કર્યો હતો. તે વખતે સાર્દઠ ટકા માર્ક્સ બહુ જ ઓછા વિદ્યાર્થીઓને મળતા.

* * *

આ ઉપરાંત તેઓ સરસ ગેય ગીતો લખતા એની કેટલીક પંક્તિઓ યાદ રહી જાય એવી હતી. આજે લગભગ સાર્દઠ વર્ષો થયાં છતાં પણ દાણલીલાની એ પંક્તિઓ હું ભૂલી શક્યો નથી. એ પંક્તિઓ આ રહી:-

હું તો કાળો શો પેલો કનૈયો,
હું તો નંદ જશોદાનો છેયો,
મને દેતી જા માખણ મીઠું,
નહિ તો ચુંદડી ચારું ચીરું...ગોવાલણ.

ગોવાલણી કહે છે, “આ માખણ તો મથુરામાં વેચવાનું છે.” તો એના પ્રત્યુત્તરમાં શ્રીકૃષ્ણ કેવા સરસ શબ્દો કહે છે—જુઓ:-

“મથુરા મુજને માન તું, મારામાં બ્રહ્માંડ!”

અરે! હું જ મથુરા છું. પછી પેલા કંસના મથુરે જવાની થી જરૂર છે! બીજા એક ગીતના શબ્દો હતાં:-

“તારંલિયા એક એક બેઠા અંબોડલે
મોઢે ચાંદલિયાનું નૂર,
ચાલી ક્યાં દેવી શી દૂર?” (૨)

આમ માત્ર તેર ચૌદ વર્ષની નાની ઉમ્મરથી જ શ્રી યોગેશ્વરજીમાં ભવિષ્યના કવિ કે લેખકનાં લક્ષણોનાં દર્શન થતાં. જો તેઓએ જીવનમાં આધ્યાત્મિકતાને સર્વોચ્ચ પ્રાધાન્ય આપ્યું ન હોત, તો તેઓ એક સારા કવિ, લેખક, પ્રોફેસર અને વિવેચક બની શક્યા હોત. એવી એમની પ્રતિભા તે સમયે દેખાતી.

(ક્રમશઃ)

સદ્ભાવભરી ભેટ

૩.

- ૧૦ શ્રી ધીરજલાલ ના શાહ, મુંબઈ.
 ૯૭ શ્રી ધીરજભાઈ મોઘરિયા, ધાંગપુરા.
 ૨૦૧ શ્રી પરેશભાઈ જ્યેન્દ્ર કાકા, વડોદરા-મા-પ્રભુની કૃપાથી સર્વીસ મળવાથી.
 ૨૫ શ્રી મણિલાલ મગનલાલ લાડ, પરવટ.
 ૫૧ શ્રી વિજયચંદ્ર શીવલાલ જયસ્વાલ, મોરબી.
 ૧૦૧ શ્રી અશોકભાઈ રામજીભાઈ પટેલ, સુરત-સાનુકુંજ સ્થાને બદલી થતાં.
 ૧૫૧ શ્રી ચંદ્રવિદ્યાબેન પી. મિસ્ત્રી, છોટાઉદેપુર.
 ૨૫ શ્રી સ્વજી મેઘજી કલોલા, ખોરાસાગીર.
 ૫૧ શ્રી રસીલાબેન, રાજકોટ.
 ૧૧ શ્રી જ્યોત્સ્નાબેન, મોરબી.
 ૨૫ શ્રી જ્યેશભાઈનું ઓપરેશન સફળ થતાં.
 ૫૧ શ્રી કેતનભાઈ ભોજાણી, મોરબી-પુત્ર જન્મ થતાં.
 ૨૫ બેન નીલાને ત્યાં ઘરનું મકાન થતાં.
 ૨૧ શ્રી મીનાબેન કેતનભાઈ ભોજાણી, મોરબી.
 ૧૫૧ શ્રી ભાનુમતી ત્રિ. કોટક, મોરબી-સ્વ. ભાઈ શ્રી ધનશ્યામના સ્મરણાર્થે.
 ૧૦૧ શ્રી ઉર્મિલાબેન ગુણવંતલાલ ભક્ત.
 ૩૦૦ શ્રી અંજનાબેન હરિભાઈ સુરા, વોલસોલ, અમેરિકા.
 ૧૦૧ શ્રી ગોમનબેન પ્રભુભાઈ ભક્ત, ઓરણા-માંદગીમાંથી ઉગરી જતાં,
 ૧૫૧ શ્રી શારદાબેન બચુભાઈ વાજા, સુરત.
 ૧૦૧ શ્રી છગનભાઈ સોરઠકયા, સુરત.
 ૧૦૧ શ્રી છોટુભાઈ નાયુભાઈ પટેલ, સુરત.

- ૧૦૧ શ્રી ભગવતીબેન ભુદરલાલ કૈરિયા, બગથળા, મોરબી.
 ૫૧ શ્રી મુક્તાબેન કરમસીભાઈ પટેલ, મોરબી.
 ૨૫૧ શ્રી હંસાબેન આર ભક્ત, નનસાડ.
 ૧૦૦ ડો. શ્રી જ્યેશ એન. પટેલ, માસમા.
 ૫૧ શ્રી ચંદ્રકાન્ત પંડ્યા, રાજકોટ.
 ૧૦૧ શ્રી ચંદ્રસેન મૂળજીભાઈ કતીયા, વાપી.
 ૧૦૧ શ્રી કોકિલાબેન, રાજકોટ.
 ૧૦૧ શ્રી દક્ષેશ હરીશભાઈ ક્રેન્ડ્રેફ્ટર, વડોદરા-આઈ. પી. સી. એલ.માં નોકરી મળતાં.

શ્રી દુર્લભજીભાઈ સુધારની ભેટ

અધ્યાત્મ માસિકની દસ વર્ષ પહેલાં શરૂઆત થતાં પરદેશમાં સૌ પ્રથમ આજીવન સભ્ય બનનાર શ્રી દુર્લભજીભાઈ સુધાર, (ઈંગ્લેન્ડ) હતા. આ માટેની પ્રથમ પલૈય પ. પૂ. મહાત્મા શ્રી યોગેશ્વરજીએ પોતાના હાથે ફોડેલી. કેવા ભાગ્યશાળી !

હાલ તેમનાં પત્નીએ તેમના પતિ દુર્લભજી નાભાઈના આંખના ઓપરેશન નિમિત્તે રૂ. ૧૧૧૧/-ની અધ્યાત્મને ભેટ મોકલાવી છે. તેમની ભાવના ખરેખર અભિનંદનીય છે.

જન્મદિન નિમિત્તે ભેટ

પ. પૂ. મહાત્મા શ્રી યોગેશ્વરજીના જન્મદિન તા. ૧૫ ઓગસ્ટ નિમિત્તે કપૂરામાં શ્રી મોહનલાલ એલ. ભક્તને ત્યાં બે કલાકની સત્સંગની ખાસ બેઠક યોજવામાં આવેલી. આ પ્રસંગે પૂ. શ્રીના ચરણોમાં જે ભેટ બહેનો તરફથી ધરવામાં આવેલી તે અધ્યાત્મને મોકલવામાં આવી છે, તેની વિગત નીચે પ્રમાણે છે:-

૩.

- ૫૧ શ્રીમતી ગંગાબેન વામનભાઈ ભક્ત.
 ૧૧ શ્રીમતી ગુલાબબેન સીતારામભાઈ ભક્ત.

- ૧૧ શ્રીમતી સવિતાબેન લક્ષ્મીબાઈ ભક્ત.
 ૨૫ શ્રીમતી સુશીલાબેન મોહનલાલ ભક્ત.
 ૨૫ શ્રીમતી સરોજબેન બળવંતભાઈ ભક્ત.
 ૨૫ શ્રીમતી જશુબેન નાથુભાઈ ભક્ત.
 ૨૫ શ્રીમતી શાન્તાબેન છોટુભાઈ ભક્ત.
 ૨૫ શ્રીમતી મણિબેન ઈશ્વરભાઈ ભક્ત.
 ૨૧ શ્રીમતી મંજુલાબેન જગદીશભાઈ ભક્ત.
 ૧૧ શ્રીમતી શાન્તાબેન રામભાઈ ભક્ત.
 ૧૧ કુ. અનીલાબેન ભીખુભાઈ.
 ૧૧ કુ. અંજનાબેન બળવંતભાઈ ભક્ત.
 ૭ છુટક

સહુને અભિનંદન ને આભાર.

ગુરૂપૂણિમા નિમિત્તેના ભાવનગરના એક દિવસના કાર્યક્રમમાં રૂ. ૫૦૦૦/- ની ભેટની રકમ આવેલી, તે ભાવનગરના કાર્યકરો તરફથી સર્વમંગલ ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટના પુસ્તક પ્રકાશન ફંડમાં આપવામાં આવી છે.

સર્વમંગલ ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટને ભેટ

પ. પૂ. મહાત્મા શ્રી યોગેશ્વરજીના જન્મદિન નિમિત્તે શ્રી સર્વમંગલ ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ, વતી શ્રી યોગેશ્વર ધ્યાન કેન્દ્ર, મોરબી તરફથી— બે દિવસ ધ્યાન સાધના શિબિરનો એક સરસ કાર્યક્રમ લોહાણા બોર્ડિંગમાં ઉજવવામાં આવ્યો.

તે પ્રસંગે સાધકો તરફથી પૂ. શ્રીના ચરણોમાં ભેટની રૂ. ૨૬૦૦ ઉપરની જે રકમ આવેલી તે શ્રી હરિભાઈ ભોજાણીએ સર્વમંગલ ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ વતી શ્રી બાબુભાઈ ચોરાને આપી.

સર્વે સાધકોને અભિનંદન.

રામાયણમાં કુટુંબલક્ષી કર્મવાદ

રતિલાલ ભાવસાર

રામાયણ !

કહેવું હોય તો બેધડકપણે કહી શકાય કે જગતમાં 'રામાયણ' જેવા સદ્ગ્રંથનો જોટો જડે એમ નથી ! આજે હજારો વર્ષ થયાં, છતાં 'રામાયણ' ધાર્મિક, મહિમાવંત અને સાંસ્કૃતિક કથા તરીકે લોકહૃદયમાં જીવંતપણે છવાયેલી છે, ઉજ્જ્વળ ચારિત્ર્યનિષ્ઠા, ભ્રાતૃ-ભાવ, સ્વાર્થત્યાગ, નિર્લોભતા, સત્યપરાયણતા અને સહનશીલતાની ઉચ્ચ ઉદાત્ત ભાવનાઓનું શિક્ષણ અને માર્ગદર્શન આપવાના હેતુથી લખાયેલો આ અભ્યાસગ્રંથ છે. કહ્યું છે ને કે:-

પ્રીતિ કૈ રામાયણ માર્હી ।

તેહી સમ ભાગ્યવંત કોઉ નાર્હી ॥

એમાં મનુષ્યના ભૂષણરૂપ આધ્યાત્મિક અને નૈતિક સદ્ગુણોની મૂલ્યનિષ્ઠા છે. ઉપરાન્ત, ગૃહસ્થાશ્રમનાં ઉચ્ચ ઉત્તુંગ શિખરોનું મંગલકારી દર્શન છે !

તુલસી—રામાયણમાં, સંસારજીવનની અમુક અમુક નિશ્ચિત કે અપેક્ષિત ભૂમિકા પાછળ કામ કરતા કર્મના અને કર્મફળ—પરંપરાના સિદ્ધાન્તમાં પરિબળો પરત્વે સૌથી વિશેષ ઝેક જોવા મળે છે.

જીવનની કેટલીક જટિલ સમસ્યાઓનો, બુદ્ધિ અને હૃદયને સંતોષ પમાડે એવો ખુલાસો ઉપલબ્ધ થવો જ્યાં મુશ્કેલ હોય, ત્યાં આ સિદ્ધાન્ત દ્વારા કેટલીક પાયાની બાબતોની સમજૂતી આપવામાં આવી છે.

તેના શ્રદ્ધાબળે 'રામકથા'માંથી અસંખ્ય શ્રદ્ધાળુઓને પોતાના વર્તમાન જીવન પ્રત્યે જોવાની એક સમ્યક્ 'દૃષ્ટિ' સાંપડે છે. અંદરથી પ્રગટેલી આ દૃષ્ટિને અજવાળે, એમને પોતપોતાના કુટુંબજીવનને લગતા કેટલાક સવાલોના પ્રતીતિજનક ઉત્તર મળી આવે છે.

એના પરિણામે, જીવનનાં અવાન્તર પરિબળો એમને સારી પેઠે સમજાય છે—અને એ પરત્વે વિશેષ સાવધાની અને જાગૃકતા સેવે છે.

આપણે જોઈ શકીએ છીએ કે જીવનના અખંડ એવા વણાટમાં એકલું 'પ્રારબ્ધ' પણ નથી—અને એકલો ક્રિયાત્મક 'પુરુષાર્થ' પણ નથી, બંને પરિબળો સિક્કાની બન્ને બાજુઓની માફક, કર્મની સર્જક શક્તિનાં બે પાસાં છે. હકીકતમાં, અજ્ઞાત અને અદૃષ્ટ એવું 'પ્રારબ્ધ' પણ આખરે તો પૂર્વકર્મો (પૂર્વકાળનાં તેમ જ પૂર્વજન્મમાં કરેલાં કર્મો) ના ફળનું જ બીજું નામ છે. એટલે કે પૂર્વકર્મોના સંસ્કારોનું પરિણામ કે ફળાન્તર માત્ર છે. આ બંને પરિબળોને એક-બીજાથી દૃષ્ટાં પાડી શકાય તેમ નથી.

નદીમાં પડેલા પટની માફક જૂના પટના આધાર ઉપર જ પ્રતિક્ષણ નવા પલટાની નવારૂપે રચના થયા કરતી હોય છે. અને, આવા ક્રમવિકાસે જીવનનો પ્રવાહ વધતો અને બદલાતો અવિરતપણે આગળ ને આગળ વહ્યા કરે છે.

બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, કર્મને ન્યાયે આ બંને પરિબળો ગૂઢ ગહન રીતે તાણાવાણાની જેમ, એકમેકમાં સંકળાતાં અને ગૂંથાતાં રહી, ઈશ્વરની યોજનામાં પોતપોતાની વિશેષતા અને પ્રબળતાના પ્રમાણમાં ભાગ ભજવે છે. ખરેખર! એમાં જ જીવનની

અગમ્યતા છે—અને એમાં જ ઈશ્વરની લીલા છે! સમજીએ તો, જીવનની સઘળી ઘટનાઓ એ લીલામયની લીલાનો જ અંશ ગણાય!

તુલસી—રામાયણની દૃષ્ટિએ વિચારીએ તો સમજાય છે કે, માણસના વર્તમાન જીવનની ઝીણી ઝીણી બધી (totaly) તો નહિ, પણ તેના જીવનપટની સમગ્રતા અને સળંગતાને ગાઢ રીતે સ્પર્શતી કેટલીક મુખ્ય અને મહત્વની ઘટનાઓનો તખ્તો તેના પૂર્વસંસ્કારો (પૂર્વકાળનાં અને પૂર્વજન્મનાં તેમ જ વૈયક્તિક અને સામૂહિક કક્ષાનાં કેટલાંક કર્મોનાં ફળ) અનુસાર પહેલેથી ગોઠવાયેલો હોય છે—જેને આપણે દૈવ, ભાગ્ય, ભાવિ, કર્મફળ, નિયતિ, નિર્મિતિ કહીએ છીએ. એક જ અર્થના આ બધા સૂચક શબ્દો છે.

કર્મનો સીધો—સાદો અર્થ 'કરેલું કામ' એવો થાય. પણ, 'કર્મ' શબ્દ પાછળ ઘણો બહોળો અર્થવિસ્તાર છે. કર્મનો અને કર્મફળની પરંપરાનો નિયમ માત્ર એકાંગી કે એકતરફી નથી. વૈયક્તિક હોવા ઉપરાંત સામૂહિક સ્વરૂપ પણ છે.

કર્મનો આ મહાન નિયમ જગતના ન્યાયી નિયંતા પ્રભુની એક હેતુલક્ષી, ન્યાયપૂર્ણ, શિક્ષણાત્મક અને શ્રેય—કલ્યાણકારી યોજના છે. અધ્યાત્મની મૂળભૂત શ્રદ્ધાનો આ એક મહદ્ અંશ ગણાય છે.

કર્મના કાયદાની આણ સ્વીકારતાં 'રામકથા'માં ખુદ રામચંદ્રજી એક સ્થળે કહે છે:—

કરમ—પ્રધાન વિશ્વ કરિ રાખા ।

જો જસ કરઈ સો તસ ફલુ યાખા ॥

જેની જેવી કરણી તેવી તેની ભરણી! વાવે તેવું ઊગે અને કરે તેવું પામે!—કર્મના કાયદાનો આ શાશ્વત ઢેઢેરો છે.

સમજવાનું એ છે કે, એમાં સજા જેવું નથી કે અદલોઅદલ બદલા જેવું નથી, પરંતુ કરેલા ક્રમનું સ્વાભાવિક એવું પરિણામ છે. અગ્નિને અડકતાં માણસ દાગે—તો એમાં અગ્નિ કંઈ દગ્ગડવાની શિક્ષા કરતો નથી— એના જેવું આ છે.

‘હરિ બ્યાપક સર્વત્ર સમાના’—સમાયણું આ દર્શન છે, દરેક વસ્તુની પાછળ ખરી ચેતનાશક્તિ રૂપે ઈશ્વર રહેલો છે. સમગ્ર વિશ્વના શાસનમાં પ્રવર્તી રહેલા, કર્મના નિયમ જેવા બીજા અનેક શાશ્વત નિયમોરૂપે ઈશ્વર આ વિચિત્ર વિશ્વમાં વ્યાપીને રહેલો છે—અને વ્યક્ત થયેલો છે—એમ કહી શકાય, ગાંધીજી કહે છે તેમ : ‘ઈશ્વર અને તેનો કાયદો એક જ છે.’

માનવીના અસંખ્ય જન્મોના કર્મ—સંસ્કારોના સંચયમાં, તેની ગૂઢ ગહન એવી ગતિવિધિમાં અને કર્મફળ કાળે સર્જાતા જોગ—સંજોગમાં ઈશ્વરનો અદલ ઈન્સાફ, ઈશ્વરની મંગલમયતા અને ઈશ્વરની ઈચ્છા અને તેના આદેશનો વ્યક્તભાવ વરતાય છે.

આ આખુંયે બ્રહ્માંડ અને તેમાંની સકળ પ્રકારની સૃજનતામાં, વ્યક્તિના કૌટુંબિક સંબંધોનું સંયોજન અને તેનું સૂત્રસંચાલન— એ ઈશ્વરની મહાનમાં મહાન, વ્યવસ્થિત અને જેને આપણે ‘સમાજકરણ’ કહીએ છીએ તેના શિક્ષણ—પ્રશિક્ષણની સહેતુક યોજના છે. ઘર—કુટુંબ પણ સમાજજીવનના પાયાનું એકમ છે— એટલું તો નક્કી.

‘સમાયણ’ બોધ આપે છે કે : ઘરની તેમ જ કુટુંબના વર્તુલની વ્યક્તિઓ—અને તે ઉપરાંત અન્ય વહેવારિક કે વ્યાવસાયિક સંબંધ વડે જોડાયેલી વ્યક્તિઓ પણ, યથાકાળે તેમના—તેમના પ્રારબ્ધ—સંસ્કારોને અનુલક્ષી, કોઈ ને કોઈ પ્રકારના ‘ઋણાનુબંધ’ કે ‘લેણ-દેણ’ના આધારે અને અધિકારે એકબીજા સાથે ગૂંથાયેલી હોય છે.

સંબંધના પ્રકાર પ્રમાણે, દરેક જણને ‘લક અને ફરજ’ને ન્યાયે એકબીજા પરત્વેનાં કુદરતી ‘કર્તવ્યકર્મ’ છે, સ્વધર્મ છે. અન્યોન્ય સાથેના સંયુક્તપણાની લેણદેણના હિસાબે કંઈક આપે છે—કંઈક લે છે—કંઈક ખુએ છે—કંઈક પામે છે—ક્યાંક સુખી થાય છે—ક્યાંક દુઃખી થાય છે !

જિવાતા જીવનનાં આવાં બધાં વિવિધ, વિષમ અને વિલક્ષણ હેતુ ધરાવતાં વ્યક્તિગત અને સમૂહગત કારણોસર, ઘર—કુટુંબનું ઘટનાચક્ર ખૂબ જ અકળ અને અટપટી રીતે પરસ્પર સંકળાયેલું જોવા મળે છે, ખરેખર તો, એની ગહનતાનો તાગ પામવો મુશ્કેલ છે !

સંસારની આવી ‘પરસ્પરતા’ની ઘટમાળમાં, પ્રારબ્ધયોગે (—એટલે કે કર્મસમુચ્ચયમાંથી ફળ આપવા ક્રિયાશીલ થયેલા કર્મ—સંસ્કારોને પરિણામે) કોઈ બનવાકાળ ગંભીર ઘટના કે બનાવના નિમિત્તસંજોગ જાગે છે, ત્યારે જે—તે સંબંધક વ્યક્તિઓ રંગભૂમિના એક્ટરની માફક, પોતાના હિસ્સાની નિરધારિત ભૂમિકા (Role) ભજવતી જણાય છે.

આ નિમિત્તરૂપી ધરનાળ (Channel)ના પ્રવાહમાં, ‘ભાવિ’નાં અજ્ઞાત અને અદૃષ્ટ પરિબળો ‘કર્તા’નો હાથ પકડીને જાણે ‘કર્મ-ફળ’ના આયોજન તરફ ખેંચી જતાં હોય એવું બની જાય છે ! અને, એમાંથી પછી બનવાકાળ ઘટના પ્રત્યક્ષ સ્વરૂપ પામે છે.

જોકે, ઘટના કે બનાવનાં બધાં ઘટકતત્ત્વો (Factors)નું સહજપણે ગોઠવાનું સંયોજન—પ્રયોજન સમજવું બહુ અઘરું છે. સમજતાં વખત લાગે છે. અંદરના ઊંડાણની ખરી વાસ્તવિક હકીકત તો વળી લાંબા કાળે સમજાય તો સમજાય !

'ભાવિ'ના ક્રિયા-પ્રતિક્રિયાવાદી પરિબળોને સમજાવતાં સંત શિરોમણિ તુલસીદાસ કહે છે:-

તુલસી જસિ ભવતબ્યતા,
તેસી મિલઈ સહઈ ।
આપુનુ આવઈ તાહિ પહિ,
તાહિ તહાં લૈ જઈ ॥

ભાવિમાં જેવું બનવાકાળ હોય તેવા બધા જોગ-સંજોગ એની મેળે અનાયાસે જ આવીને ગોઠવાય છે! માણસ જાતે થઈને તે ઠેકાણે ન જાય-તો માથે લટકતું ભાવિ તેને અવશપણે ત્યાં દોરી જાય છે-જાણે કે ફરજ પાડે છે!

-આ સંદર્ભમાં રામાયણમાંથી આપણે ફક્ત કેકેયીના પાત્ર તરફ દૃષ્ટિપાત કરીએ.

(અપૂર્ણ)

સરળ ગીતા

સરળ ગીતા હવે છપાઈને તૈયાર થઈ ગઈ છે. જે ભાઈએ તેમના ઓફિસ નોંધાવ્યા છે, તેઓને અલગ રીતે મોકલવાનો પ્રબંધ કરાઈ રહ્યો છે. પ્લાસ્ટીક જેકેટ સાથેની આ ગીતાની કિંમત રૂ. ૫/-- છે. જેઓને એ જોઈતી હોય તેઓએ તંત્રીને આ અંગે તુરત લખવું. પોસ્ટેજ રૂ. ૧/-- અલગ મોકલવું.

તંત્રી

માતૃદર્શન-સ્વર્ગારોહણની અટારીએથી (૩)

ગોરધનભાઈ કલોલા (કલ્યાણ)

સ્વર્ગારોહણના સારથિસમા શ્રી બાલુભાઈની સેવાઓને પણ પૂ. મા અત્યારે સંભારી રહ્યાં છે. પૂ. મા કહે “શ્રી બાલુભાઈએ અહીં સેવાની એવી તો ધૂણી ધખાવી છે કે હવે વિશ્રામગૃહ એ કોઈ ઈંટ યુનાની ઈમારત શ્રી બાલુભાઈ માટે નથી રહી. પોતાના મહાનગુરુની કૃપાનું એ જીવંત પ્રતીક છે. વિશ્રામગૃહની તેઓ જે રીતે સંભાળ રાખે છે તે જોતાં તેમની સેવાને મૂલવી થકાય તેમ નથી. ગુરુ આદેશને તેમણે જીવનમંત્ર બનાવી દીધો છે. પોતે ધારે તો સાવ ચિતામુક્ત વાર્ધક્યજીવન જીવી શકે એટલી સંપત્તિ પ્રભુએ તેમને આપી છે, છતાં એ એશઆરામનો ત્યાગ કરીને એ શ્રીચરણે જીવન સમર્પિત કરી દીધું છે. ઓફિસકામથી ગટર સફાઈ સુધીનાં દરેક કામ શ્રી બાલુભાઈ જાતે જીવેડીને કરી રહ્યાં છે. એમના શ્રદ્ધાસંપન્ન સમર્પિત જીવનમાંથી સેવાના મર્મને આપણે સૌએ સમજીને અપનાવવા જેવો છે.”

આજકાલ અહીં અંબાજી સ્વર્ગારોહણમાં યુવાન છોકરાઓ દ્વારા આયોજિત જપ્પયજ્ઞનો કાર્યક્રમ ચાલી રહ્યો છે. પૂ. મા યુવાન પેઢીના આવા પ્રભુપ્રેમ અને સુંદર સંસ્કારોનું સિંચન કરતા કાર્યક્રમોથી ખૂબ રાજી રાજી. તેથી સમય ન હોવા છતાં આ જપ્પયજ્ઞના કાર્યક્રમનો આદર કરવા અને યુવાન છોકરાઓને આવા કાર્યક્રમોમાં ઉત્સાહિત કરવા પ્રેમપૂર્વક પધાર્યાં છે.

અપૂર્વ, વિરલ તપથી તપી રહેલું એ શરીર આરામ માટે વારંવાર લાલઝંડી ફરકાવે છે, છતાં પૂ. મા એને ક્યારેય દાદ આપતાં નથી. એ શ્રીવિગ્રહના આશુએ આશુનો વિનિયોગ અધ્યાત્મ વિકાસની નવી ક્ષિતિનો સર કરવા પૂ. મા દૃઢ સંકલ્પ બન્યાં છે. એ શુભ સંકલ્પોથી શોભિત “એ વિમલ વદનનાં દર્શન કરવાં એજ એક વિરલ યોગ છે.” યુવાન છોકરાઓએ પાવન દર્શનથી એટલા તો પ્રાસ્થાલિત થયા છે કે વહેલી સવારથી દેક મોટી રાત સુધી પોતાના પ્રાણ રેડીને સ્વર્ગારોહણના એ પવિત્ર તીર્થને પ્રાણવંતુ-ખબકતું કરી દીધું છે. પ્રેમના આશુ આશુથી સ્પંદિત આવા કાર્યક્રમની એક ઝલક માણીએ.

અત્યારે બપોરના બાર થવા આવ્યા છે. જમવાનો સમય થવાથી કાર્યક્રમ પૂરો થવાની તૈયારીમાં છે. છોકરાઓ છેલ્લી ધૂનમાં મસ્ત બન્યા છે. હમણા જ તો પૂ. મા પોતાના રૂમમાં પધાર્યાં છે. છતાં છોકરાઓના મનમાં એવી ધૂન ચડી ગઈ કે પૂ. મા પાછાં દર્શન આપવા પધારવાં જ જોઈએ. પૂ. માએ ચાંપેલી એ પ્રેમ આગ તે મા સિવાય બીજું કોણ બૂઝવે! છોકરાઓ તો મંડ્યા મા, માના પોકારો કરતા ઝુમવા. આ પ્રેમ સંગ્રામમાં પૂ. મા મેદાનમાં સામે આવી ગયાં ને જ પ્રાર્થનાખંડમાં છોકરાઓ પૂ. માને પાછા બોલાવવા નાચીકૂદી રહ્યા હતા તે ખંડનું બારણું જ પૂ. માએ બંધ કરાવી દીધું, અને છોકરાઓ બન્યા ગાંડતૂર, દિલ ક્ષીને બહાર આવતા મા, માના પોકારોથી વાતાવરણ ગર્જી ઉડ્યું! બરાબર જામી પડી! છોકરાઓ મચક આપતા ન હતા, છોકરાઓને ખબર ન પડે એ રીતે પૂ. મા પાછલા બારણાથી છોકરાઓના કરતુતો જોવા માંડ્યાં. છોકરાઓ તો બસ પોતાના મા માંજ મસ્ત બની ગયા હતા! મા સિવાય એમને કંઈ જ ખપતું ન હતું. પૂ. મા તો છાનાંમાનાં આ જોઈ ખૂબ ખૂબ

હરખાઈ રહ્યા હતા! મા અને છોકરાઓની આ સ્પર્ધામાં છેવટે તો છોકરાઓ જ જીતેને!

પૂ. માએ છોકરાઓના મનમાં શુભ સંકલ્પ વહેતો કર્યો કે અમે તો તમારી પાછળ જ ઊભાં છીએ. કરી દો દર્શન! આ સંકલ્પનો પ્રતિધોષ છોકરાઓના મનમાં ઉદ્યો અને પાછું વળી જોયું તો પ્રેમના એ પ્રગટ સ્વરૂપને પામીને આનંદના ઓઘ ઉછળી રહ્યા! એ ક્ષત દર્શન જ ન હતું, છોકરાઓની પ્રેમવેલનું એ અમી સિંચન પણ હતું!

જ્યાં સુધી નયનો તમારી, સુધામાં રાચે નહીં,
પ્રાણ પાગલ તમારા, ચરણોમહીં નાચે નહીં.
તમારાવિણ સાર કે જીવનમહીં લાગે નહીં,
ધન્યતાને વર્ષતી વીણા કદી વાગે નહીં.

આવી પ્રેમરસની લ્હાણ લૂંટવી કોને ન ગમે? ચાલો, ત્યારે લૂંટી જ લઈએ, આવો યોગ વળી ક્યારે આવશે?

આજે ૩૦ સપ્ટેમ્બર '૯૯ નો શુભ દિવસ, આજનો કાર્યક્રમ સાંજે પાંચ વાગ્યે પૂરો થતાં પૂ. માએ આદેશ આપ્યો કે સ્વર્ગારોહણની સંકીર્તન કરતાં કરતાં એક પરિક્રમા કરો. પૂ. મા સ્વસ્થ નથી એટલે ઉપરના ઓરડામાં પથારીમાં સૂતાં છે. છોકરાઓએ ભારે ઉમંગથી સંકીર્તનની રમઝટ બોલાવી. છેલ્લે ધૂન ગાતાં ગાતાં વિશ્રામગૂહના મુખ્ય દરવાજા સામેના ચોકમાં આવ્યાં. ત્યાં ધૂન બોલતાં બોલતાં છોકરાઓને વળી એ પ્રેમદર્શનની ધૂન લાગી ગઈ! શા માટે અને કેમ આ પ્રેમરંગની ચોટ લાગી જાય છે, તે કોણ સમજાવી શકે?

ભૂલી શકાયે તને ના ઘડીયે,
એવી થઈ છે પ્રીત;
તલસે છે તુજને મળવા માટે,
ઘલવી ઘલવી પ્રીત.
રાગની એવી અનેરી રીત.

બસ, છોકરાઓ તો પ્રીત ઘલવી ને પોકારવા માંડ્યા, “મા, મા, મા મદિરાના નશાને તો ચડાંય વાર લાગે, જ્યારે આ પ્રેમમદિરા તો પીધી નથી ને ચડી નથી,” છોકરાઓ તો ભાન ભૂલ્યા. મંડ્યા નાચવા કૂદવા, એમને કોણ સમજાવે કે પૂ. માની તબિયત બરાબર નથી, પથારીમાં ઊભા થવાય એવી સ્થિતિ નથી. ઉપરથી મલાલતાબેન, મંજુબેન આંખો કાઢીને રોષ કરતા કહે, “પૂ. મા ના પાડે છે, બંધ કરો.” સમજાય તેવી વાત છે, પણ સમજાય ત્યારે ને! ક્ષીર સાગરમાં પોટેલા ભગવાનને મીરાં, નરસિંહે અનેક વખત દોડાવ્યા છે છતાં પાછી એજ રટ “અખિયાં હરિદર્શન કી ખાસી...” એ અમૃતપાનથી કોઈ ભક્તો ધરાયા છે, તે આ છોકરાઓ ધરાય? કોઈએ ક્યાંય સાંભળ્યું છે કે છોકરાઓ પોતાની માથી ધરાયા હોય? એમને તો સતત ખોળા ખુંદવા જોઈએ! ઉપરથી મલાલતાબેન અને મંજુબેનની ધમકીઓના પ્રહારો ચાલુ, પણ સામું કોણ જુએ! છેવટે મા તે મા એટલે તો શ્રી બોટાદકરે ગાયું છે—“જનનીની જોડ સખી નહીં જોડે રે લોલ.” પૂ. માએ અંતે બંને બહેનોને બોલાવી કહ્યું, “હશે એ નહીં માને...” અને પૂ. મા કેવું અનંત વાત્સલ્ય દ્વેષતાં એ પથારીમાંથી ઉઠ્યાં હશે! શરીરને ભૂલી કેવાં કેવાં પ્રેમભર્યા ડગલાં ભર્યા હશે, કોણ એનું માપ કાઢી શકશે? અનંત આકાશને કદાચ માપી શકાય, પરંતુ માતૃવાત્સલ્યની અનંતતાને ક્યાંય આરો કે ઓવારો નથી. આખરે પ્રેમને તાંતણે બંધાયેલાં મા ક્ષીરસાગર છોડીને

ધરતીપર પધાર્યા. સ્વર્ગારોહણની અટારીએથી પ્રકટેલાં એ સ્મિતમાં પ્રેમસાગર ધુધવાટા મારતો હતો. બસ, છોકરાઓને આજ જોઈનું હતું. તેઓ એ પ્રેમસાગરમાં જાણે ડૂબી ગયા!

સુંદર રીતે ચાલતા આ જાપ્યજ્ઞના કાર્યક્રમમાં શ્રમયજ્ઞનો પણ સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. દરરોજ સાંજે એક કલાક ચાલતા આ કાર્યક્રમમાં છોકરાઓ ભારે ઉત્સાહથી ભાગ લે છે, પૂ. મા પણ એ કાર્યક્રમમાં લાજર રહે છે, એટલું જ નહીં પણ સક્રિય ભાગ પણ લે છે. કોઈપણ કાર્યક્રમ પછી તે ગમે ત્યાં હોય, પરંતુ પૂ. મા પણ એ કાર્યક્રમોમાં સામેલ થઈ જાય છે. પોતાની જાતને અલગ રાખી શકતાં નથી. “હું વિશેષ વ્યક્તિ છું, મારે તો કાર્યક્રમ નિહાળવાનો હોય” એવું પૂ. મા કદાપિ વિચારી શકતાં નથી, સૌ ભાગ લેનારાઓની સાથે પોતાની જાતને પણ ભેળવી દે છે. એટલે તો અહીં શરીર ચાલતું ન હોવા છતાં પણ પૂ. મા શ્રમયજ્ઞમાં જોડાઈ જાય છે. સૌ છોકરાઓના ઉગ્ર વિરોધને અવગણીને પણ થોડીવાર ત્રિકમથી માટી ખોદે અને તગારાં પણ ભરે!

પૂ. માના પરાક્રમભર્યા પુરુષાર્થનું આ એક વિશેષ અને ઉજ્જવળ પાસુ છે. પોતે ક્યાંય પ્રેક્ષક બની રહેવા માગતાં નથી, ઝંપલાવવું તે પૂ. માનો સ્વભાવ રહ્યો છે. કામથી પોતાની જાતને અલગ તારવવી એ એમના માટે અસંભવ છે. અહીં શ્રમયજ્ઞના કાર્યક્રમમાં પણ એ કાર્યનિષ્ઠાનું સહજ દર્શન થાય છે.

પૂ. માની ગોદમાંથી ઉઠવાની કોને ઈચ્છા થાય? વાત્સલ્યનાં પયપાન કર્યા જ કરીએ! પણ એ સદ્ભાગ્ય ક્યાં લેવા જવું? એ અમૃતના આસ્વાદની તરસ તો ક્યાંથી દીપે, પણ શું થાય? કાળને

કોણ સ્થાયી કરી શક્યું છે? આ અમૃતપળોને આંચકી લેવામાં તેને શું મજા આવતી હશે? અમારા જેવા નાનકડા છોકરાઓ સાથે પણ આજે કાળ પોતાની કૂર રમત રમી ગયો! તા. ૨/૧૦/૮૯ ની સાંજની બેઠકમાં પૂ. માએ અચાનક જ જાહેરાત કરી કે અમે થોડા દિવસોમાં વિદેશ જઈએ છીએ. શ્રી સરોજબેન એટલા માટે જ આવ્યાં છે. છોકરાઓ તો આ અચાનક વજ્રઘાતથી અંખવાણા પડી ગયા, કેટલાક તો આકંઠ પણ કરી ઉઠ્યા!

એ સાંજની બેઠક જાણે વિયોગ બેઠક બની રહી. પૂ. મા પણ ગળગળા અવાજે માંડ બોલી શક્યાં. “તમારાથી દૂર જવાનું અમને પણ નથી ગમતું. અમારું હૃદય પણ પોચું છે, શ્રી બાબુભાઈ, નારાયણભાઈ અને બાલુભાઈની અમને સતત ચિંતા રહેશે. પ્રભુની ઈચ્છા સ્વીકારવીજ રહી. પરંતુ અમારા માટે છોકરાઓ તપી રહ્યા છે. પનામામાં એક બહેને અમારા દર્શન માટે અન્નનો ત્યાગ કર્યો છે, શ્રી વિનુભાઈનો અદ્ભુત ભાવ પણ એક કારણરૂપ છે. ત્યાં પણ સત્સંગ થશે. કેટલાયના જીવનમાં એ રીતે પ્રકાશ પથરાશે. મા દૂર નથી, તમારા જીવનના બારીબારણાં ખુલ્લાં રાખજો. અમારી તેમાં પ્રવેશવાની ઈચ્છા છે. નાનાથી મોટા કોઈ અમારાથી ભૂલાતાં નથી. તમારા સૌનું સ્મરણ હૃદયમાં હમેશાં રહેશે...સૌ પત્ર લખતા રહેજો અને આર્દ્ર બનેલા અંતરે આંખના બારણે પ્રેમાશ્રુના તોરણો બાંધી દીધાં.”

માની વિદાય સમયે છોકરાઓને કોઈ સમજાવટની ફીલોસોફી ગળે ન ઉતરે. મા, મા કરતું અંતર રહી જ ઉઠે. આ રૂઢન એજ અમારી પ્રાર્થના છે મા!

સ્વર્ગ છો તમે ને તમે મુક્તિ અમારી,
રિદ્ધિ સિદ્ધિ ને નિધિ ન્યારી,
જીવન છો, ચેતના છો, આતમ છો અંગ કરા,
અમે તો ક્યારી, તમે માળી.
છોડી તમને કલો ક્યાં રહીએ?
તમારા વિના હવે અમે ક્યાં જઈએ!

(કમલ)

પ્રભુવિણ જે કંઈ અન્ય તે, જાણો સૌ દુઃખરૂપ:

કાં હમાણાં કે કાં પછી, પાડે તે ભવક્રૂપ.

IS: 10001

નાયભગવાન

ઓ. : ૨૫૬૬૮

ફે. : ૮૭૨૨૨

૮૭૬૨૪

ધ. : ૪૧૪૩૧

ખેતીની સિંચાઈ માટે વિશ્વસનીય એન્જીન

“સત્યવાન” તથા “અંદન”

૬, ૮ તથા ૧૦ હો. પા.

—: બનાવનાર —:

કનેરીયા એન્જીનીયરીંગ વર્ક્સ

ટેબર રોડ, રાજકોટ-૩૬૦૦૦૨

સંત શ્રી બલિણાબાઈ

કમલ સુથાર

(પ્રેરક-સંત-ચરિત્ર)

મહારાષ્ટ્રમાં “વારા કરી” ભક્તિ સંપ્રદાય છે. આ સંપ્રદાયમાં અનેક સંતો થઈ ગયા. તેમાંના બલિણાબાઈ એક હતાં. તેમનો જન્મ ઈ. સ. ૧૬૨૮ માં ઈલોરાની ગુફા પાસે આવેલા દેવગાંવમાં થયો હતો. આ ગામ પાસે શિવ નામની નદી વહે છે. આ પ્રાકૃતિક વાતાવરણમાં બલિણાબાઈ ઉછર્યા હતાં. તેમના પિતાજીનું નામ હતું અવજી કુલકર્ણી અને માતાનું નામ હતું જાનકીબાઈ.

બલિણાબાઈનું મન નાનપણથીજ ભક્તિમાં લાગેલું હતું. તેમનું બાળ લગ્ન થયું હતું. પતિનું નામ હતું ગદાધર. બલિણાબાઈથી તે છઠ્ઠીસ વર્ષ મોટા હતા અને ઘરજમાઈ બનીને રહેતા હતા. બલિણાબાઈ અને તેમના પતિનું દેખીતું કળોડું હતું. પણ બન્ને વચ્ચે સારો એવો મનમેળ રહેતો હતો. બલિણાબાઈ ઘરનું બધુંય કામકાજ કરતાં ને ભગવાનની ભક્તિમાં લીન રહેતાં. તે પતિ અને માતા-પિતાની આજ્ઞાનું પાલન કરતાં. પણ દૈવયોગે તેમણે દેવગાંવ છોડ્યું. ને-કેલ્લાપુર આવી રહેવા લાગ્યાં. અહિયાં તેમને ખૂબ સારું ફાવી ગયું હતું. તે આનંદથી રહેતાં. સાત્ત્વિક જીવન વીતાવતાં. એક શ્રદ્ધાળુ ભક્તે તેમને એક વાછરડી ભેટ આપી હતી. વાછરડી બલિણાબાઈને ખૂબ ચાહતી હતી. તે બલિણાબાઈની પાછળ પાછળ ફરતી. તે દેવ-દર્શને જતાં તો વાછરડી પણ તેમની પાછળ જતી. કીર્તનમાં પણ વાછરડી પાછળ જતી. તેમના પડછયાની જેમ

તે તેમની પાછળ-પાછળ ફરતી. એકવાર આ વાછરડી બીમાર પડીને મરી ગઈ. તેથી તેમને ખૂબ આઘાત લાગ્યો. તે બેલોશ બની ગયાં. ત્રણ દિવસ સુધી નિરાહાર રહ્યાં. ચોથે દિવસે તેમને એક સ્વપ્ન આવ્યું. તેમાં તેમને એક બ્રાહ્મણ દેખાયો. તેનું મોઢું ભગવાન વિદોબા જેવું જ હતું. તેણે બલિણાબાઈને કહ્યું : “આ બેલોશીમાં ક્યાં સુધી પડી રહીશ? બલિણાબાઈ જાગ ઉઠ.”

બલિણાબાઈ જાગૃત થઈ ગયાં. તેમની બેલોશી દૂર થઈ ગઈ. સ્વપ્નમાં સાંભળેલી વાણીની તેમના ઉપર જાદૂઈ અસર થઈ. તેમના પ્રબળ ભક્તિસંસ્કારો જાગૃત થઈ ગયા. તે કીર્તન કરવા લાગ્યાં. સત્સંગ કરવા લાગ્યાં. સંસારથી વિરક્ત બનવા લાગ્યાં. ભક્તિમાં મગ્ન રહેવા લાગ્યાં. હરિ-કીર્તન, હરિ-સ્મરણમાં તે ડૂબેલાં રહેવા લાગ્યાં.

તે સદ્ગુરુની શોધમાં હતાં. સંત તુકારામ પ્રત્યે તેમના હૃદયમાં દૃઢ શ્રદ્ધા હતી. તેમણે તેમને ગુરુ તરીકે સ્વીકાર્યા હતા. વાછરડીના મૃત્યુ પછી સત્તરમે દિવસે સંત તુકારામે તેમને સ્વપ્નમાં મંત્રદીક્ષા આપી ને તેમને “રામકૃષ્ણહરિ” એ દીક્ષામંત્ર આપ્યો.

ગુરુકૃપા થતાં બલિણાબાઈનું જીવન ઊર્ધ્વગતિ કરવા લાગ્યું. પછી તો તેમને અવાર-નવાર સદ્ગુરુનાં દર્શન થતાં. તે ભાવમગ્ન રહેતાં. શ્રદ્ધાળુ લોકો તેમની પાસે આવતાં, સત્સંગ કરતાં, પ્રસન્ન થતાં, નવી દિશા પામતાં. પણ બલિણાબાઈના પતિને તે ન ગમતું. તેથી તે બલિણાબાઈને વઢતા-કનડતા. સંત તુકારામને કટુ વચનો કહેતા. પણ બલિણાબાઈ બધુંય ચૂપચાપ સહી લેતાં. આખરે તે બીમાર પડ્યા. ખૂબ વેદના થઈ. અંતે તેમનું હૃદય પલટાયું. ને ભક્તિ

તરફ વળ્યું. તુકારામ અને બલિણાબાઈને તે માનની નજરે જોવા લાગ્યા ને “સમકૃપણહરિ” જાણવા લાગ્યા.

બલિણાબાઈનો મોટાભાગનો સમય કીર્તનમાં વ્યતીત થતો હતો. એકવાર તે સપરિવાર સંત તુકારામના દર્શનાર્થે દેહૂ ગયાં. તેમને જોતાં જ તેમને દિવ્ય અનુભૂતિ થઈ. તેમનો દ્વેષભાવ અદૃશ્ય થયો. આ સમયનું વર્ણન કરતાં તેમણે કહ્યું છે કે : “સદ્ગુરુને જોતાં જ મન એકાગ્ર થઈ ગયું. દૃષ્ટિ સ્થિર થઈ ગઈ. હૃદય નિર્મળ થઈ ગયું. વાણી ગૂમ થઈ ગઈ. ગર્વ ઓગળી ગયો. દુન્યવી ચિંતાઓનો બોજ એકદમ ઉતરી ગયો.”

સંત તુકારામના સાન્નિધ્યમાં તેમને અપૂર્વ સુખ મળ્યું. પણ નિદકોના મનમાં ઈર્ષ્યાના ક્રીડા સળવળતા હતા. તેમના પેટમાં લાચ બળતી હતી. તેમણે નિદ્રા શરૂ કરી. તે કહેતા : “તુકારામ કણબી છે. કુટ્ટ છે. બલિણાબાઈ બ્રાહ્મણ છે. બ્રાહ્મણ થઈને કણબીને ગુરુ શી રીતે કરાય? બલિણાબાઈ ભ્રષ્ટ થઈ ગઈ છે.” નિદ્રાથી બલિણાબાઈ વિચલિત ન થયાં. ભક્તિ ન છોડી. સદ્ગુરુ તુકારામ પ્રત્યેની શ્રદ્ધા ન છોડી. તે ધ્યાનમાં લીન બન્યાં. તેમને ધ્યાનમાં ગુરુનાં દર્શન થયાં. તેમણે બલિણાબાઈને કહ્યું : “બલિણા હિમત ન હારતી. આ તારો છેલ્લો જન્મ છે. થોડા દિવસમાં તારાં બધાં કર્મ ધોવાઈ જશે. તું મોક્ષ પામીશ.” બલિણાબાઈ સદ્ગુરુની વાણીથી પ્રસન્ન થયાં.

તેમણે મંદિરમાં જઈ ભગવાન વિદ્યેબાનાં દર્શન કર્યાં. અનાયાસે તેમનાથી પાંચ ભજનો રચાઈ ગયાં. જે તેમણે પ્રભુને અર્પણ કર્યાં.

પછી તે સપરિવાર શિહૂ જઈ રહ્યાં. માતા-પિતા દેવ-શરણ

થઈ ગયાં. તે મોટે ભાગે મૌન રાખતાં. તે બે સંતાનોનાં માતા હતાં. તેમના ગુરુ સંત તુકારામ મહારાજ ઈ. સ. ૧૬૪૯ માં સદેહે સ્વર્ગ સિધાવ્યા. ત્યારે તે દેહૂ આવીં. અહીં તેમણે અઢાર દિવસ ઉપવાસ કર્યાં. તુકારામે તેમને દર્શન આપ્યાં. ને તે ધન્ય બન્યાં.

તે વૃદ્ધ થયાં. અંતિમ ઘડી નજીક આવી. પુત્ર બહાર ગયો હતો. પત્ર લખી તેને બોલાવ્યો. આજથી પાંચમે દિવસે તે પ્રાણત્યાગ કરશે તે બાબત તેને જાણાવી. પુત્રને પોતાના બાર પૂર્વજન્મોની વાત કરી. આ તેમનો આખરી છેલ્લો તેરમો જન્મ હતો તે પણ કહ્યું.

તેમની અંતિમ ઘડી આવી ગઈ. બ્રાહ્મણો વેદપાઠ કરતા હતા. આવા પવિત્ર વાતાવરણમાં તેમણે ધ્યાનસ્થ બની પ્રાણત્યાગ કર્યો. તેમણે મહાસમાધિ લીધી. ઈ. સ. ૧૭૦૦ માં બોત્તેર વર્ષની વયે તે સ્વધ્યામ સિધાવ્યાં. તેમનાં ભક્તિગીતો આજેય અનેક શ્રદ્ધાળુઓને પ્રેરણા આપે છે. તે આજેય અમર છે.

શ્રી યોગેશ્વર કૃપા

સંદીપ વેલ્ડીંગ વર્ક્સ

ગ્રીલ, દરવાજા, તેમજ મેઈન ગેટના સ્પેશ્યાલીસ્ટ

તેમજ

દરેક જાતનું રીપેરીંગ કામ કરનાર.

મોદી બંગલા, ઉમરા જકાત નાકા પાસે, સુરત-૩૯૫ ૦૦૭.

મંગલની કામના

ભૂપતરાય મો. ઠાકર 'ઉપાસક'

પ્રત્યેક સવારે-આખા દિવસની દરેક ક્ષણે મંગલની કામના શુભનું ચિંતન, પ્રસન્નતાનું મનન, ક્રોમળતા અને નિર્મળતાની ઈચ્છા, આકાશ, અંકુર-ફૂલો-રંગોની અભિપ્સા, આનંદ-તૃપ્તિની વાંછના, સ્વપ્નાઓની ઝંપના, વિશ્વાસ-શ્રદ્ધાની ધારણા કરવી જોઈએ.

દરેક સવાર કોસ 'ચેક' જેવી છે, દરેક ક્ષણ હુંડી છે, પ્રત્યેક શ્વાસ જમાપાસુ (કેડિટ) છે. ધારણાશક્તિ-ઈચ્છાશક્તિની જાગૃતિ સ્વયંની ઓળખ છે. સ્વયંની સંકેરેલી શક્તિજ દિવ્યશક્તિ પ્રગટાવે છે.

ધારણાશક્તિ જેટલી પ્રબળ એટલી ચેતના જાગૃત. ધારણાશક્તિ જ્યારે એકઠી થાય ત્યારે તેના તરફ આદર થાય છે, અને ધારણાશક્તિ શ્રદ્ધાશક્તિમાં ફેરવાય છે ત્યારે તેનું ચિંતન સેવવા માટે છે. આ સેવનના-ચિંતનના કારણે શુભ સ્વપ્નાઓ રચાવા લાગે છે સ્વપ્નાઓ શ્વાસમાં ભળે છે ત્યારે અકથ્ય અનુભૂતિ બની જાય છે. પ્રાણ શરીરમાં શુભનું બીજાસેપણ થાય પછી તે વૃક્ષ-રૂપમાં શરીરમાં ફેલાય જાય છે. અરે! વિશ્વાસ લોહીના કણકણમાં એકરૂપ થઈ જાય છે. બસ!

શ્રદ્ધા લોહીના કણમાં ભળે ત્યારે ધારણાશક્તિ શિખરસમ ઉન્નત-ઉર્ધ્વગામી બને છે. જેવી ધારણા એવું ક્ષણ મળે છે. શુભનું

ચિંતન શુભ-ફળ, મંગળની ધારણા મંગળમય ફળ આપે છે. ધારણાશક્તિ ધારણ કરનાર માટે કશુંય પરાયું રહેતું નથી. વૈશ્વિક જીવન સાથે વ્યેક્તિક જીવન જોડાય જાય છે. જેણે આ (ધારણા-શક્તિ) કેળવી છે તે હંમેશા સૌનું કલ્યાણ ઈચ્છે છે.

ધારણાશક્તિને વ્યક્તિમાં પણ નિરૂપી શકાય છે. એક રોગીની ખબર-અંતર પૂછવા જનાર અંતરથી ખબર પૂછે છે. રોગીની શુભ કામના કરે છે, વિશ્વાસનું પ્રત્યાયન કરે છે, ચેતનાનું પ્રદાન કરે છે અને કહે છે : "તમે નિરોગી છો તમને જાલ્દી સારું થઈ જશે, નિરાશ-હતાશ થશો નહીં. તમારો રોગ દૂર થઈ શકે તેવો છે. તમે પુનઃ સ્વાસ્થ્ય મેળવી લેશો."

દર્દી ધીમે ધીમે તાજગી પ્રાપ્ત કરવા માટે છે દર્દીમાં ધારણા-શક્તિનું નિરૂપણ થવાથી આમ થવું સરળ-સંભવ છે.

પદાર્થ પર પણ ધારણાશક્તિ (જેને દિવ્યશક્તિ કહેવાય છે) ની અસર-પ્રભાવની ઊંડી અસર પડે છે.

જંગલમાં આવેલી દરગાહને ઘૂંટણીએ પડી, સલામ કર્યા પછી-ધારણા કરો કે : ગુલાબના ફૂલો દરગાહ પર લોય, પૂપદાની-માંથી લોબાનના ધૂપની સુગંધ મળતી લોય-બસ! એકાગ્ર થાઓ. ધારણા લેવાની ખરલમાં ઘૂંટાય, માંગની તીવ્રતા વધે, જરણની માત્રા વધે તો-ગુલાબના ફૂલોની માદક સુગંધ અને સાથે લોબાનની સુગંધની પ્રસન્નતા અવશ્ય અનુભવવા મળશે જ.

ઈચ્છો કે સવારે ચાર વાગીને પાંચ મિનિટે ઊઠવું છે. બસ ચિંતન કરો, ઘૂંટન કરો, નિર્ણય કરો, ઈચ્છાશક્તિનું નિરૂપણ કરો-જરૂર ચાર વાગીને પાંચ મિનિટે જાગૃત થઈ જશો.

ધારણાશક્તિ યાને શ્રદ્ધાશક્તિ જેવી કરો એવું કૃષ્ણ મળે છે. જેવા વિચાર હોય એવું થવાય છે. જે મેળવવું હોય તેનું ચિંતન, મનનનો પ્રારંભ કરવો જોઈએ. આ 'વિચારધારા'નું મૂળ સ્રોત છે. પ્રારંભમાં ધીમે ધીમે, સામાન્ય બાબતો વિષે ધારણા કરવાનો મહાવરો અને પછી તો આશ્ચર્યકારક—અદ્ભુત બાબતો માટેય સફળતા મળતી રહે છે.

ઈશ્વરાશક્તિ તીવ્ર બને તે માટે શુભની કામના, ચિંતન, મનન, ધૂંટન આવશ્યક છે. આત્મશક્તિમાં આણુશક્તિ કરતાંય વિશેષ શક્તિ સંગ્રહિત છે. સજ્જનો, સંતો, ગુરુઓ, ઋષિ—મુનિઓ, મહાત્માઓ હંમેશાં શુભનું—મંગલનું ચિંતન કરતા હોય છે. ઈશ્વરપ્રાપ્તિ માટેની તિતિક્ષા, પ્રતીક્ષા, ઝંખના કે ઝૂરણ તીવ્ર બને તો ઉપાસક સ્વયં ભાગવતમય બની જાય છે. આત્મા તો અમર અને મૂલ રહિત/સ્વયં સ્રોત છે. તેથી તેનો કદિ ભસ થતો નથી. આ દિવ્યશક્તિનો સંગ્રહ એ માનવ માટે 'કલ્પવૃક્ષ' કે 'કામધેનુ' સમાન છે.

આવો, આપણામાં રહેલી દિવ્યશક્તિને ઢંઢેળીએ, જાગૃત કરીએ અને વિશ્વ કલ્યાણ અર્થે વાપરીએ. જેથી વિશ્વનું કલ્યાણ થાય.

ગુજરાતના સર્વાંગી વિકાસ માટે અનેકવિધ કદમ નર્મદા યોજના

- * નર્મદા યોજના પૂર્ણ કરવા મક્કમ નિર્ધાર.
- * યોજનાના ઝડપી અમલ માટે સંગીન આયોજન.
- * હાલ રૂ. ૧૨૮૦ કરોડના કામો પ્રગતિમાં.
- * પર્યાવરણના સંરક્ષણ માટે વૈજ્ઞાનિક આયોજન.
- * અસરગ્રસ્તોના પુનર્વસવાટ માટે ઉદાર વ્યવસ્થા.

કેટલાંક અન્ય અગત્યનાં પગલાં

- * પાણી પુરવઠાના પ્રશ્નોના સફળ નિરાકરણ માટે લોકઅદાલતોનું નવતર આયોજન.
- * અદાલતોમાં કેસોના ભરાવાના ઝડપી નિકાલ માટે રાજ્યની વડી અદાલતોમાં ન્યાયમૂર્તિઓની સંખ્યા વધારવાના સફળ પ્રયાસો.
- * ગ્રામ આવાસની વધુ લાભદાયી સંકલિત આવાસ યોજના.
- * પોલીસ તંત્રને વધુ સંગીન બનાવવા વિસ્તૃત આયોજન, તંત્રને સાધન સામગ્રીથી સજ્જ કરવા તેમ જ પોલીસોના આવાસ માટે જોગવાઈ.
- * વ્યવસાય વેરામાં રાહત.
- * સર્વ માટે અનાજ યોજના હેઠળ નબળા વર્ગને રૂ. ૧/-ના દરે ૧ કિ. ગ્રામ અનાજ આપવા આયોજન.
- * બે વર્ષમાં તમામ ગામોને પીવાનું પાણી પૂરું પાડવાનું આયોજન.
- * નાગરિક પુરવઠા વિતરણ માટે વધુ ફરતાં વાહન તથા કલ્પતરુ સ્ટોર વધુ કરાયા.

(માહિતી/વપન/૨૧/૧૬/૩ તા. ૯/૯/૮૦)

શિર છત્ર ધરે પ્રભુ

જ્યોત્સ્ના બી. ત્રિવેદી

અશરણ શરણ પ્રભુની પ્રીતિ એ ખૂબ માણવા યોગ્ય હોય છે. એને ખોળે સોંપેલું જીવન જીવવાનો જે આનંદ, જે મસ્તી અને ખુમારી જેણે અનુભવી હોય તે જ જાણે.

થોડા દિવસ પહેલાં એક દિવસ સવારે પૂજા કરતાં કરતાં મને વિચાર આવ્યો કે 'શ્રી મા' જે સાષ્ટાંગ નમસ્કારની સાધનાનો આગ્રહ રાખે છે, તેમાં જરૂર કંઈક તથ્ય હશે જ. એ પહેલાં સાષ્ટાંગ નમસ્કાર મને માત્ર નમ્રતા અને શારીરિક કસરત સિવાય કંઈક વિશેષ ન લાગતાં. મન જ્યાં સુધી કોઈ વસ્તુનો ચોક્કસ અર્થ કે ઉકેલ ન પમાય ત્યાં સુધી તે કરવામાં માત્ર ઔપચારિકતા જ લાગે.

શારીરિક તકલીફો નેલીધે મેં એવું નક્કી કરેલું કે પહેલા અને છોટા સાષ્ટાંગ નમસ્કાર કરી, વચ્ચેના પચાંગ નમસ્કાર કરવા. પણ રોજ બાર પ્રણામ તો કરવા. ખરેખર એનાથી એટલું સારું લાગવા માંડ્યું કે બીજું બધું તો લાભદાયક નીવડે, પણ સતત એક ભક્તમાં જોઈએ તે શરણાગતિનો ભાવ તો જરૂર રહેજ. ધીમે ધીમે કામના તબક્કા બદલાય તેમ પ્રણામ કરવાનું મન થાય અને સતત કતૃત્વ આપણું નથી, પણ બીજાનું છે. તે કોઈ પરમ શક્તિ જ કરે છે, નહીંતર આપણું આટલી સારી રીતે કામો પાર પાડવાનું ગજું નહીં તેવું લાગે. અને આપણો પ્રભુ જો જરાય શિર છત્ર ધરવાનું ભૂલી જાય તેવું બને નહીં. બને તો પણ આપણી પ્રાર્થના સાંભળી

'એટેન્શન'માં આવી જાય. મા પ્રભુ કહે છે તેમ યંત્રવત્ કરેલી પ્રાર્થના પણ અવ્યર્થ નથી, કારણ સાંભળનારો યંત્રવત્ નથી.

ચમત્કારોની વાતો સાંભળવી આપણને ગમે કે ન ગમે, પણ આપણા જીવનમાં બનતા ચમત્કારો આપણને ખરેખર ગમતા હોય છે. આ વર્ષે ૧૮ માર્ચે રવિવાર હોવાથી હું પ્રથમ વાર જ તે દિવસના જાહેર કાર્યક્રમમાં મુંબઈથી છેક અમદાવાદ આવી. કાર્યક્રમ ખૂબ સારો ગયો. પરંતુ પૂ. માની અનુપસ્થિતિ જ તે કાર્યક્રમની આપણે મન ઉણપ ગણાય. ઘણીવાર એવો ભાવ થઈ આવતો કે હે મા! આ સુના સ્ટેજ પર તમે પ્રગટી જાઓ તો આ બધાં તમારાં બાળકો તમને અંખતાં અંખતાં અહીં આવ્યાં છે. બાળકોનો પોકાર જરા સાંભળી લો ને!

પ્રોગ્રામની હાજરી ગણનાપાત્ર હતી. ત્યારે વળી વિચાર આવ્યો કે આપણે સંસારીઓ તો ખૂબ પાકા છીએ. પરંતુ અહીં આપણે કંઈ વ્યવહાર નિભાવવાનો નહોતો કે કોઈને ખોટું પણ લાગવાનું નહોતું, છતાં આપણે દોડીને આવ્યાં છીએ કે એ મા-પ્રભુ આપણા ક્ષણે ક્ષણના જીવનમાં સહાયક સાથી બન્યા છે. મુશ્કેલીઓ નથી આવતી એવું નથી થયું, પરંતુ પ્રભુએ આપણને ખૂબ સરળ રીતે પાર ઉતારી દીધા છે. આપણી પ્રાર્થનાના પોકારોના પ્રત્યુત્તર તેઓ આપ્યા કરે છે. એ કૃતજ્ઞતા અદા કરવા તો આવ્યાં છીએ.

એ દિવસે પાછાં ફરતાં અમને ભયંકર રીક્ષા અકસ્માત્ નડ્યો. શારીરિક થોડી ઈજા થઈ, પણ ક્યાંય એવી ભયંકર ઈજા ન થઈ. ઘડીભર મૃત્યુના મુખની વાતો સાંભળેલી પણ તે કેવું હોય તેનો સાક્ષાત્કાર પણ થયો. ત્યારે અમને વિચાર આવ્યો, "આ અજાણ્યા

શહેરમાં અમે એકલાં જ છીએ. પણ બીજી જ ક્ષણે એવું થયું અરે ! સહાયક પ્રભુ સાથે જ છે. નહીંતર બચી ન જવાય. પ્રભુ સાથે હોય એ જીવનની પછી આપણને શું ચિંતા?"

અકસ્માત્ થયો તે પહેલાં અમે એજ વિચારમાં હતાં કે 'મા પ્રભુ'નું સ્વાસ્થ્ય સારું રહે તો આપણને તેઓના સાન્નિધ્ય સુખની જે અપેક્ષા રહ્યાં કરે છે, તે લાંબા સમય સુધી પૂરી થતી રહે. તે માટે અમે પ્રાર્થના કરતાં હતાં અને અમારી સમજ પ્રમાણે અમે મહામૃત્યુંજયના જપ કરતાં હતાં. પણ એ જગદ્ધાત્રી માને આપણે શું આપવાના હતા ! "તારું તને જ કામ લાગશે" એ ઉક્તિ જાણે ચરિતાર્થ થતી હોય તેવું લાગ્યું. મા પ્રભુએ ઉગારી લીધાં. અને અમારી ઘણા સમયની પ્રાર્થના રહ્યાં કરતી કે હે પ્રભુ ! અમારો અંતિમ સમય હોય ત્યારે માત્ર તારું જ ધ્યાન રહે, બીજે ક્યાંય મન ન જાય એનો પણ જાણે પ્રત્યુત્તર મળી ગયો.

એ વખતે બીજો વિચાર નહોતો જ આવ્યો તેવું નહીં કહી શકું. અમને અમારી નાની બહેન બિદુના અકસ્માતમાં થયેલા અવસાનનો વિચાર આવ્યો. એને અંતિમ સમયે કેવી વેદના અને મુંઝવણ થયાં હશે ! કારણ તે પણ બસમાં એકલી જ પ્રવાસ કરી રહી હતી. અને ત્રીજો વિચાર એક આર્ત પ્રાર્થનારૂપે આવી ગયો કે હે પ્રભુ, અમારા માતા-પિતા આવો આઘાત સહન નહીં કરી શકે. માટે તેમને ખાતર પણ અમારું રક્ષણ કરતા રહેજો.

એ અશરણ શરણ પ્રભુ કેવું શિર છત્ર ધરે છે ? કેવું રક્ષણ કરે છે ! તેની કૃપાનો સાક્ષાત્કાર અમને તે વખતે થયો. હજુ પણ એ પ્રસંગની ગંભીરતા યાદ આવે છે ત્યારે ખૂબ ગદ્ગદ થઈ જવાય છે.

માનવી માનવીને કંઈ પણ આપી શકે, પરંતુ જીવનરક્ષા કે નવજીવન તો સદ્ગુરુ પ્રભુ જ આપી શકે. એ પ્રભુના આ જીવઉપર અગણિત ઉપકારો છે તો હે પ્રભુ, તને અભિપ્રેત હોય એવું જીવવાની શક્તિ આપતો રહેજે.

(૨)

સાંભળેલું કે સંત પુરુષો કે ભગવાનને જો તમે સાચા દૃઢયથી પોકારો તો તમારો એ પોકાર પ્રભુ અવશ્ય સાંભળે છે. પરંતુ જીવનમાં આવો પોકાર તો કોઈ અસહાયની વિરલ ક્ષણે જ દૃઢયના ઊંડાણમાંથી નીકળી જાયને ! જીવનમાં જ્યાં સુધી આવી ક્ષણ ન ઊભી થઈ હોય ત્યાં સુધી એનું રહસ્ય શી રીતે સમજાય.

મારા જીવનમાં પણ આવી અસહાયતાની વિરલ ક્ષણ અણધારી આવી. એની વાત આ પ્રમાણે બની.

સામાજિક કામ માટે મારે બાળકો સાથે બહારગામ જવાનું બે માસ પહેલાં થયેલું. ત્યાંથી અમે પાછા આવી રહ્યાં હતાં. નવસારીથી વ્યારાની બસમાં બેઠાં. બસમાં ભીડ ઘણી હતી. મારી ત્રણે પુત્રીઓ બસના આગળના ભાગમાં ઊભી રહી ગઈ, જ્યારે હું મારા પુત્ર સાથે પાછળના ભાગમાં ગોઠવાઈ. બસ આગળ વધી ત્યારે બહાર વરસાદ પડવો શરૂ થયો.

બસ ઠીક ઠીક ઝડપથી ચાલી રહી હતી. પંદર વીસ કીલોમીટર કાપ્યા હશે ત્યાં કોણ જાણે શું થયું કે ડ્રાયવરે સ્ટીયરીંગ ઉપરનો કાબુ ગુમાવી દીધો અને આખી બસ રસ્તાની બાજુના દસ ફુટ ઊંડા ખાડામાં ઊંધી પડી ગઈ !

એક ક્ષણમાં જ આ ઘટના ઘટી. પરંતુ મારી એ અસાવધ અવસ્થામાં પણ 'ઓ સર્વેશ્વરી મા' એવી ચીસ હૃદયના ઉદ્ગણમાંથી નીકળી ગઈ! બીજી જ ક્ષણ મને મારી પુત્રીઓ ને છોકરાની ચિન્તા થઈ? એમનું શું થયું હશે!

પરંતુ મેં જોયું કે મારી પુત્રીઓ ને અમારી અદ્ભુત રીતે રક્ષા થઈ હતી. બીજા ઘણા ઉતાડોને વાગ્યું હતું. પરંતુ અમને કોઈને જરા પણ ઈજા પહોંચી ન હતી. પૂ. માએ અમારી ન કલ્પી શકાય એ રીતે રક્ષા કરી હતી! મારા મોઢેથી નીકળી ગયેલ આર્ત ચીસનું શું એ પરિણામ હતું! કોણ કહી શકે? પરંતુ એ વાસ્તવિકતા હતી એની ના પણ કોણ પાડી શકે?

સરોજબેન બળવંતભાઈ ભક્ત

(૩)

મારી નાની બેનને લગ્ન પછી પ્રથમ પ્રસૂતિના પ્રસંગે અમારે ઘેર તેડી લાવ્યા હતા. નિયમ મુજબ દાક્તરને બતાવતાં તેઓએ જણાવ્યું કે ઓપરેશન વગર બાળકનો જન્મ થાય એવી શક્યતા ઘણી ઓછી છે.

અમને થયું કોઈ બીજા મોટા ડોક્ટરનું માર્ગદર્શન મેળવીએ. એટલે એક બીજા મોટા ડોક્ટરને બતાવ્યું. તેમનો અભિપ્રાય પણ અગાઉના દાક્તરની સાથે મળતો થયો.

ઓપરેશનની વાત સાંભળી મારી બેનને ખૂબ ડર લાગી ગયો. તે ઘણી ગભરાઈ ગઈ. અમે તેને હિમ્મત આપી; પરંતુ અમે પણ આંતરિક રીતે તો ગભરાહટ અનુભવતા હતા.

આ પરિસ્થિતિમાં અમે બેનને પૂ. મહાત્માજી યોગેશ્વરજી અને પૂ. મા શ્રી સર્વેશ્વરીને પ્રાર્થના કરવા જણાવ્યું. વળી શ્રી યોગેશ્વર બાવનીનો પાઠ મારાં પત્ની સાથે બેને પણ કરવા માંડ્યો. સાથે સાથે તે પૂ. મા પ્રભુને પ્રાર્થના પણ કરતી રહી. આ સિવાય બીજો માર્ગ પણ અમારી પાસે ક્યાં હતો?

પરંતુ ગમે તે હો. અમારા અને ડોક્ટરોના આશ્ચર્ય વચ્ચે મારી બેનને થોડા સમય પછી વગર ઓપરેશન પ્રસૂતિ થઈ ગઈ! અમે જે શ્રદ્ધા ને ભાવથી પૂ. મા-પ્રભુને પ્રાર્થના કરતા હતા, તેને લીધે અમને એનું જ આ પરિણામ લાગે એ સ્વાભાવિક છે. અમે સહુએ પૂ. ગુરુદેવ અને પૂ. માને ખરા હૃદયથી વંદન કર્યા—શ્રી મા પ્રભુનો જય હો, જય હો.

પ્રભુભાઈ હળવદિયા

ખામોશ

ખામોશ ખાઈ જનારો, સદાયે મારું છે તૃપ્તિ,
ભલા થઈ ફરનારો, બને છે સાત્ત્વિક વૃત્તિ.
નિશ દિન એમ ફરતો, પામે છે ભવથી મુક્તિ,
ખરે કઠણ કહેવાયે, પ્રભુ તારી એ ભક્તિ.
વિરલ કોઈ જન પામે, કુદરતતણી એ શક્તિ,
ધન ધન્ય એ કહેવાયે, સાચી એ વિરક્તિ.

કમળાશંકર ડી. પાઠક, અમેરિકા.
કરસુખરાય વિ. ભટ્ટ, અમદાવાદ.

મોરબીના આંગણે પૂ. ગુરુદેવનો જન્મોત્સવ

શિબિરાર્થી

પ. પૂ. મહાત્મા શ્રી યોગેશ્વરજીનો જન્મદિન તા. ૧૫ મી ઓગસ્ટ, બે દિવસની ધ્યાન સાધના શિબિરના રૂપે સરસ રીતે મોરબી ખાતે ઉજવાયો.

ગુજરાતના ૨૦૦ ઉપરાંત સાધક ભાઈબહેનોએ એમાં ભાગ લીધો ને સત્સંગની સુધા માણી.

પ. પૂ. ગુરુદેવ તથા પ. પૂ. મા શ્રી સર્વેશ્વરીનાં સ્વરૂપોનું શાસ્ત્રોક્ત વિધિથી શ્રી વિજયભાઈ પુરોહિત (પંડિતજી) તથા તેઓના પિતાશ્રી જયેન્દ્રભાઈએ પૂજન કરાવ્યું. પૂજા કરવાનું શ્રેય પામનાર સાધક ભાઈબહેનોમાં શ્રી શાન્તિભાઈ કનેરિયા, શ્રી ઈશ્વરભાઈ ભક્ત, શ્રી વિઠ્ઠભાઈ ગોહિલ, શ્રી મંજુલાબેન ભોજાણી, તેમ જ શ્રી ગાયત્રીબેન જોષી-વગેરેનો સમાવેશ થતો હતો.

પ્રારંભમાં પ્રાર્થના અને ધૂન સુરીલા કંઠે ગાઈને શ્રી ગોરધન-ભાઈ કલોલા અને શ્રી પૂર્ણિમાબેન પટેલે વાતાવરણને આધ્યાત્મિક ભાવોના ગૂંજનથી ભરી દીધું.

પૂજનના અન્તે પ્રા. શ્રી જનાર્દનભાઈ દવેએ પ. પૂ. મહાત્મા શ્રી યોગેશ્વરજીએ-પોતાનું ત્યાગી નામ 'યોગેશ્વરજી' કેમ રાખ્યું અને તે નામની પસંદગી પાછળ રહેલ રહસ્યને શાસ્ત્રોના આધાર ટાંકી તેનો મહિમા, ભાવ સભર વાણીમાં વર્ણવ્યો હતો. તેઓશ્રીના

આ પ્રવચનથી પ. પૂ. મહાત્માશ્રીના નામાભિધાન પાછળ રહેલ ગૂઠ રહસ્યની સમજ સાધકોને પ્રાપ્ત થતાં ઘણો આનંદ થયો.

આના અનુસંધાનમાં શ્રી નારાયણભાઈ જાનીએ તેઓના વક્તવ્યમાં જણાવ્યું હતું કે પ. પૂ. મહાત્માજીને સને ૧૯૫૦ માં 'યોગેશ્વરજી' નામ રાખવાનું મા જગદંબાએ જ સૂચવ્યું હતું. તેઓએ પોતાની મેળે આ નામની પસંદગી કરી ન હતી. જ આધ્યાત્મિક શક્તિઓથી સંપન્ન થઈ તેઓએ પોતાનું યુગકાર્ય કરવાનું હતું, તેને અનુરૂપ તેઓનું આ નામાભિધાન હતું એમ આપણને સહુને આજે લાગે છે.

બે દિવસની શિબિરમાં ત્રણ સમૂહ ધ્યાનની બેઠકો રાખવામાં આવી હતી-જેનું સંચાલન અનુક્રમે શ્રી બાબુભાઈ વોરા, શ્રી ગોરધનભાઈ કલોલા, તેમ જ શ્રી વિજયસિંહ રાણાએ કર્યું હતું. હળવી છતાં સ્વાસ્થ્ય માટે ઉપયોગી કસરતો શ્રી વિનુભાઈ અમીને દર્શાવી હતી.

પ. પૂ. મહાત્માશ્રીના જીવન ઉપર બોલનાર વક્તાઓમાં શ્રી ઈશ્વરભાઈ ભક્ત, શ્રી નારણભાઈ જાની, શ્રી હરેન્દ્રભાઈ પાઠક શ્રી ગાયત્રીબેન જોષી તેમ જ શ્રી વિજયભાઈ પુરોહિત વગેરેનો સમાવેશ થતો હતો.

શ્રી વિજયભાઈએ પૂ. માની આજ્ઞાનુસાર લીધેલ મહાત્મા સંત શ્રી ઉડિયાબાબાની મુલાકાત અને દર્શનના રોચક અનુભવો તેમ જ પૂ. બાબા સાથે થયેલ આધ્યાત્મિક પ્રશ્નોત્તરી સંક્ષેપમાં રજુ કરી. પ. પૂ. મહાત્માજી તેમ જ પૂ. મા શ્રી સર્વેશ્વરીની આધ્યાત્મિક મહાનતા ઉપર વેધક પ્રકાશ પાડતો આ વાર્તાલાપ સાંભળી સાધકો રોમાંચિત થઈ ગયા. સહુને ખૂબ આનંદ થયો.

શ્રી બાલમુકુન્દભાઈ શ્રોફે મોરબીની વિશેષતાઓ વર્ણવી હતી અને શ્રી રામાનુજભાઈએ સ્વરચિત ભજન ગાયું હતું. મુ. શ્રી બાબુભાઈ વોરાએ પૂ. મહાત્માજીના કૃપા પ્રસંગે પોતાની આગવી રમુજી શૈલીમાં રજુ કરી, સર્વમંગલ ટ્રસ્ટને જે વિવિધ પ્રોજેક્ટો માટે સૂચનો મળેલાં છે, તે રજુ કર્યાં હતાં. તેમ જ સાધકોને તે અંગે કંઈ ફેરફારો સૂચવવાના હોય તો જણાવવા વિનંતી કરી હતી.

આમાં જે સૂચનો આવ્યાં તેમાં ગીતાનો સસ્નાદેરે પ્રચાર, પૂ. શ્રીના જીવન ઉપરની ફિલ્મ, તેમ જ તેઓના સંક્ષેપ જીવનનું પ્રકાશન, મહાવિદ્યાલયોમાં વ્યાખાનમાળાઓનું આયોજન, દરેક કેન્દ્રોમાં કેસેટ તેમ જ પુસ્તકોની લાયબ્રેરી વગેરેનો સમાવેશ થતો હતો. અધ્યાત્મના ફેલાવા માટે પ્રયાસ કરવા જણાવ્યું હતું.

આ સમગ્ર કાર્યક્રમનું સંચાલન સમયબદ્ધ રીતે શ્રી હરિભાઈ ભોજાણીએ કર્યું હતું. આખા કાર્યક્રમના આયોજનમાં મોરબીના સાધક ભાઈ બહનોનો સાથ સહકાર ખૂબ સારી રીતે તરી આવતો હતો. ભોજન અને ઉતારાની પણ સારી વ્યવસ્થા કરવા બદલ-શિબિરાર્થીઓએ મોરબીના સાધકવૃંદનો આભાર માન્યો હતો.

* * *

મુંબઈમાં અને સુરતમાં પણ પ. પૂ. શ્રી યોગેશ્વરજીના ભક્તોએ તેઓનો જન્મદિન તા. ૧૫ મી ઓગસ્ટ, પ્રાર્થના, ધ્યાન, પૂજનઅર્ચન અને પૂ. શ્રીનાં ટેપ પ્રવચનોના શ્રવણ વગેરેથી ઉજવ્યો હતો.

○

સજ્જગતાના સથવારે જીવનની યાત્રાએ !

દારા જ. ભેસાનીયા

[નોંધ:-શ્રી દારાજી (દારા જ. ભેસાનીયા) યોગ તેમ જ ધ્યાન-ના પ્રખર અભ્યાસી સાધક છે. વિદ્યાભ્યાસ દરમિયાન જ યોગવિષે અત્યંત નિષ્ણ ઉભી થતાં. કાયાવરોહણમાં શ્રી કૃપાલ્વાનંદજીના આશ્રમમાં જઈને રહ્યા. યોગશિક્ષક થયા. ગુજરાતભરમાં કંઈ કેટલીયે યોગશિબિરો કરી. કાયાવરોહણમાં પણ નિયમિત રૂપે થતી શિબિરોનું સંચાલન કરતા. ઈગતપુરીની પણ મહિના મહિનાની શિબિરો કરી આવ્યા છે. ખૂબ અધ્યયન કર્યું છે. એમણે, જે. કૃષ્ણમૂર્તિ વિષે વાંચન, ચિંતન, મનન કરેલું તેના ફળસ્વરૂપે કેટલાક લેખો લખ્યા હતા અને તેની નકલો ઉતારવાનું મને સોંપ્યું હતું. આમાંનો એક લેખ, “સજ્જગતાને સથવારે જીવનની યાત્રા” આપને મોકલી રહ્યો છે. જેઓને ધ્યાન વિષે જ્ઞેય છે, તેઓને આ લેખ જરૂર ગમશે. દૃષ્ટાભાવ કેવી રીતે આવી શકે તેનું ટૂંકું પરંતુ અતિ સચોટ સ્વરૂપ આમાં આલેખ્યું છે. દરેક પણ ‘જાગૃતિ’ની જ હોય તો જીવન કેવું બદલાઈ જાય તેનું સરસ નિરૂપણ તેમણે કર્યું છે અને આપણા ‘અધ્યાત્મ’ના વાચકોને તે જરૂર દિશાસૂચન કરશે જ એમાં મને શંકા નથી.

મંગળભાઈ પંચાલ]

એક જિજ્ઞાસુ એક સુશીલ સંતના ચરણોમાં પહોંચી ગયો. સંત કહે, “જાગ બેટા, જાગ !”

જિજ્ઞાસુ વિસ્મય પામી બોલ્યો, “મહારાજ! જાગું જ છું. જાગું છું એટલે તો આપનાં દર્શન કરી શકું છું.”

સંત હસ્યા, ફરી બોલ્યા, “જાગ બેટા, જાગ!”

જિજ્ઞાસુનું વિસ્મય વિતાન જોવું વિશાળ બની ગયું. તે બોલ્યો, “મહારાજ, આપ શા માટે મને જાગ જાગ કહો છો? શું હું આપને ઉઘતો લાગું છું?”

સંત કહે, “ઉઘતાને ક્યારે ય એની જાણ થાય છે ખરી કે તે ઉઘી રહ્યો છે? તું સાચે જ જાગે છે? ઠીક, તો મને કહે કે તું તારા ઘરથી અહિં આવ્યો તેટલામાં તને આસરે કેટલા માણસો મળ્યા હશે? તેટલી વારમાં તે આકાશ તરફ કેટલીવાર જોયું? રસ્તામાં અડધાન તેમ જ પક્ષીઓના નિનાદોની તે એક પણ વાર નોંધ લીધી હતી ખરી? આખા રસ્તે તું વિચારોના વમળમાં જ અટવાયેલો રહ્યો હતો. અરે! તને કેવા વિચારો આવતા હતા, વિચારોમાં તું કેવો ગમો—અણગમો ઉછાળતો હતો તેની તને જાણ છે? તને આ બધામાંથી કશાની જાણ નથી, છતાં તું તારી જાતને જાગૃત માને છે; પણ તું યંત્રની માફક જીવી રહ્યો છે, વિચારોની ઉઘમાં ઘેરાયેલો તું જીવી રહ્યો છે. માટે જ તને વારંવાર હું જાગવા કહેતો હતો.”

સાચે જ આપણે સૌ ઉઘમાં જ જીવીએ છીએ. આપણે જડ અને સંવેદનશૂન્ય બની ગયા છીએ, પરિણામે પ્રકૃતિના સૌંદર્યને માણી શકતા નથી કે નથી મનુષ્યોના દુઃખોને સમજી શકતા. આપણે માત્ર આપણી ક્ષુદ્રક ચિંતાઓ અને વ્યથાઓમાં ગળાડૂબ રહીએ છીએ. પરિણામે સાવ સામાન્ય, છીછરું, સંકીર્ણ અને બધાની વચમાં હોવા છતાં એકલવાયું જીવન જીવીએ છીએ.

તથાગત કહે છે, “આપણે ખાવું, પીવું, ફરવું, વાંચવું, લખવું—એ બધું ઉઘમાં કરીએ છીએ. ઉઘમાંથી આપણે જાગવાનું છે. જીવનની યાંત્રિકતા તરફ જાગૃક બનો.”

આપણા સઘળાં દુઃખો, પીડાઓ, યાતનાઓ તેમ જ હતાશાઓનું એક માત્ર કારણ છે અજાગૃતિ!

આપણે જ જાગૃતિ અનુભવીએ છીએ તે મહદ્ અંશે ઈન્દ્રિય સ્તરની જ છે. આ આંશિક જાગૃતિ છે. તે પૂર્ણ જાગૃતિનો માત્ર બાહ્યભાગ છે. તમે તમારી સામે રહેલી વસ્તુને તમારા ચક્ષુઓથી જુઓ અને ઓળખો, તો તે ક્રિયા બાહ્ય જાગૃતિ છે. પણ આ ઈન્દ્રિય બોધ તે પૂર્ણ જાગૃતિ નથી, પણ ઈન્દ્રિય બોધ દરમિયાન તમારા મનોવૈજ્ઞાનિક પ્રતિભાવોથી પણ વાકેફ થવું તે સમગ્ર જાગૃતિ છે. સમગ્ર જાગૃતિમાં તો તમે કોઈ બાહ્ય વસ્તુને જુઓ છો કે સાંભળો છો અને તે જોવા કે સાંભળવાને પરિણામે તમારા ચિત્તમાં જ વિચારો ઉત્પન્ન થાય તે વિચારોથી પણ તત્કાલ વાકેફ બનવું તે છે.

ધારો કે તમે એક બાળકને જુઓ છો. તે જોવાની ક્રિયા સાથે જ તમને કેટલાંક વિચારો ઉત્પન્ન થાય છે.—તે ગોરો છે કે કાળો છે, તે કઈ જાતનો છે; તે તંદુરસ્ત છે કે નહિ? વગેરે. સામાન્યતઃ આ જોવાની ક્રિયા દરમિયાન તમારું સઘળું ધ્યાન બાળક ઉપર જ હોય છે, પણ તમારા માનસિક પ્રતિભાવોથી તમે તાત્કાલિક સભાન હોતા નથી. આ સભાનતા પાછળથી આવે છે. જો તમે બાળકને જુઓ અને સાથે સાથે તમારા મનમાં ઉત્પન્ન થતા વિચારોને પણ તમે તે જ ધરીએ જુઓ તો તે સમગ્ર કહેવાય.

તમારું કોઈ અપમાન કરે અને તેને પરિણામે ઉત્પન્ન થતા

તમારા ક્રોધયુક્ત વા અણુગમાયુક્ત વિચારોને તમે જોઈ શકો તો તે પૂર્ણ જાગૃતિ કહેવાય. એજ રીતે પ્રસંશાના શબ્દો સાંભળી થતી સુખદ લાગણીઓના ભાવોને પણ તરત નિહાળવા તે છે સમગ્ર જાગૃતિ. આમ પૂર્ણ જાગૃતિની ક્રિયા અને ક્રિયાની અસર એ બન્નેની તત્કાલ નોંધ લેવાય છે.—જાગૃતિની પરાકાષ્ટ તો ઈન્દ્રિયવ્યાપાર અને મનોવ્યાપાર બંધ થઈ જાય ત્યારે થાય છે.

સજાગતા હેતુશૂન્ય હોય છે. અહીં નકરી વાસ્તવિકતા—તથ્યપરાયતાનું જ મહત્ત્વ છે. અહીં કોઈ પસંદગી, નિયંત્રણ કે દિશાનિર્દેષ નથી. વળી તિરસ્કાર, સમર્થન, સરખામણી કે ચૂકાદાને અહીં સ્થાન નથી. “જે છે” તેનો સહજ સ્વીકાર કરવાનો છે. અહીં કશું બદલવાના પ્રયત્ન નથી.

સજાગતાને વર્તમાન સાથે સંબંધ છે. વિચારોનું અસ્તિત્વ એટલે ભૂત અને ભવિષ્યકાળ જે વિચારોમાં જીવે છે તે ભૂતકાળમાં જ જીવે છે. પણ જે વિચારોને સજાગતાપૂર્વક નિહાળે છે તે જ વર્તમાનમાં જીવે છે. કોઈ પણ કાર્ય થઈ રહ્યું હોય વા કોઈ પણ આવેગનો પ્રવાહ હોય, તમારે તે ક્ષણે જ જાગૃત થવાનું છે. આ જાગૃતિની પળોમાં જ પૂર્ણતા છે.

સજાગતાનો પાયો છે અવલોકન. આંતર તેમ જ પ્રકૃતિનું સૂક્ષ્મ અવલોકન સજાગતા જગાવે છે. વિચારોનું અવલોકન કેમ કરવું તે દર્શાવતાં કૃષ્ણમૂર્તિ કહે છે:

“પહેલાં તો તદ્દન સ્થિર બેસો, આરામથી બેસો, પલાંઠી વાળો, તદ્દન શાંત બેસો, તમારી આંખો બંધ કરો અને તમારી આંખોને હિલચાલ વિના સ્થિર રાખી શકો છો એ જુઓ, તમે

ગરોળીને જોતા હતા તે રીતે વિચારોને જુઓ, એક પછી એક વિચાર કેવી રીતે સરકે છે તે જુઓ, આ રીતે તમે અવલોકન કરતાં શીખી શકશો.”

સજાગતાને તીવ્ર સંવેદનશીલતા સાથે ગાઢ સંબંધ છે. જો તમે સંવેદનશીલ હશો તો તરત સજાગ થઈ શકશો. જ્યારે તમે સૂર્યોદય કે સૂર્યાસ્ત સમયના ભવ્ય દૃશ્યને કે પૂર્ણિમાના ચંદ્રને અથવા અમાવાસ્યાના તારકવૃંદને અંતરના દ્વારથી જુઓ છો ત્યારે તમે સજાગ અને સંવેદનશીલ બંને હોવ છો. તીવ્ર સંવેદનશીલતા વિના તમે પ્રકૃતિની ભવ્યતાને કે તમારા આંતરમનના સંઘર્ષોને જોઈ શકતા નથી.

સજાગતા એ સત્ (Being)ની સ્થિતિ છે. જ્યારે ભવત્ અર્થાત્ કંઈ બનવાની માંગ હોય છે ત્યારે ક્યારેય સજાગતા હોતી નથી. સજાગતા એટલે “જે છે” તેના પ્રતિ જાગૃત થવું.

સજાગતા સ્વયં ધ્યાન છે. સજાગતા એકાગ્રતા નથી.

સજાગતા સિવાયના ધ્યાનમાં મનને એક જ વિષય પર કેન્દ્રિત કરી અન્ય સઘળા વિચારોને હાંકી કાઢવાના હોય છે. અહીં જ્યારે વિચાર ઉત્પન્ન થાય છે ત્યારે વિશેષ થાય છે. અહીં ધ્યાનનો વિષય તથા અન્ય વિચારો વચ્ચે સાઠમારી ખેલાયા કરે છે, પરિણામે સાચું ધ્યાન પાંગરતું જ નથી. સજાગ—ધ્યાનમાં ધ્યાનનો કોઈ વિષય જ હોતો નથી. વાસ્તવમાં સઘળા પ્રકારના વિચારોને નિરપેક્ષ રીતે જોવા તે જ તેનો વિષય છે. જેને આપણે હલકા કે ગંદા વિચારો ગણીએ છીએ તે સઘળાને કોઈ પણ જાતના તિરસ્કાર વિના નિરપેક્ષ રીતે જોવાના છે. અહીં વિચારો—સંવેગોને જોવાના

લોવાથી વિચારો વિક્ષેપનું કારણ બનતા નથી, જે અન્ય પ્રકારના ધ્યાનમાં બને છે.

“જ્યારે મન પૂર્ણતઃ સજગ હોય છે ત્યારે તે અસામાન્યતઃ શાંત પડે છે. તે નિદ્રિત નથી, પણ એ શાંતિમાં તે અત્યાધિક જાગૃત હોય છે. આવું મન જ સત્ય શું છે તે જોઈ શકે છે—પેલે પાર કોઈ વસ્તુ છે કે નહિ તે જોઈ શકે છે.” —જે. કૃષ્ણમૂર્તિ

એક બહેન કહે, “ધ્યાન દરમિયાન સજગ રહેવાનું છે તે યાદ જ નથી રહેતું. પરિણામે વિચારો સાથે ઘસડાઈ જવાય છે.”

મે કહ્યું, “તમે સજગ થવાનું યાદ રાખવા ઈચ્છતા હોવ અને તે યાદ રાખી તેવા પ્રયત્ન કરતા હોવ તો તે સાચી સજગતા નથી. યાદ રાખવું, અર્થાત્ સ્મૃતિ હોવી, તે તો મનનું કાર્ય છે. સજગ અવસ્થામાં મનની સક્રિયતા કે તેની દખલગીરી હોતી નથી. સત્યતઃ સજગતા એ મનના ક્ષેત્રની ક્રિયા નથી. સજગતામાં સંપૂર્ણ ચેતના તટસ્થ હોય છે.”

સજગતા વિહીન સામાન્ય પરિસ્થિતિમાં બે જ તત્ત્વો હોય છે.—જ્ઞાતા અને જ્ઞેય; વિષયી અને વિષય. પરંતુ જ્યારે સજગતા આવે છે ત્યારે એક ત્રીજું તત્ત્વ અસ્તિત્વમાં આવે છે અને તે છે સાક્ષી. સજગ અવસ્થામાં જ્ઞાતા, જ્ઞેય અને સાક્ષી. આમ ત્રણ તત્ત્વો હોય છે. સામાન્યતઃ જ્ઞાતા જ્ઞેયને જુએ છે જ્યારે સજગ અવસ્થામાં સાક્ષી જ્ઞાતા અને જ્ઞેયને એક જ વખતે એકી સાથે જુએ છે.

શ્રી જે. કૃષ્ણમૂર્તિ માત્ર જાગૃત રહેવા નથી સૂચવતા પણ તેઓ પસંદગીમુક્ત સજગતા (Choiceless Awareness) પર ભાર મૂકે છે. સજગતા વણઅટકી સતત ચાલવી જોઈએ. મનનું

એક વલણ એ છે કે તે હંમેશાં પ્રિયને પાસે રાખવા અને અપ્રિયથી દૂર રહેવા ઈચ્છે છે. સામાન્યતઃ જે વિષયો મનને પ્રિય હોય, સુખકર હોય, તેમાં તે ગળાડૂબ રહે છે. પરિણામે અહીં જાગૃતિ ધારણ કરવી મુશ્કેલ બને છે. વાસ્તવમાં સુખદ વિષય પ્રત્યે સજગતા ધારણ કરવાનું મન એટલા માટે ટાળે છે કે સજગતા ધારણ કરવાથી વૃત્તિની ઘસડાવાની તાકાત ઘટી જાય છે, પરિણામે મન ઈચ્છત મજા મેળવી શકતું નથી. પરંતુ જો આપણે માત્ર ક્ષણિક મજા નહિ, પણ ચિરંજીવ આનંદ મેળવવા ઈચ્છતા હોઈએ તો સજગતા ધારણ કરી મનને ઘસડાવું શેકવું પડશે. ટૂંકમાં, વિષય પ્રિય હોય કે અપ્રિય, આપણે પસંદગીમુક્ત સજગતા ધારણ કરવી જોઈએ.

એકવાર એક વ્યક્તિએ કૃષ્ણમૂર્તિને પ્રશ્ન પૂછ્યો હતો, “શું સતત જાગૃતિની ક્રિયા વ્યક્તિને સ્વેકેન્દ્રિત નહિ બનાવી દે?” જવાબમાં કૃષ્ણજીએ કહ્યું હતું કે જ્યારે તમે ઈરાદાપૂર્વક અથવા ઈરાદાવગર કોઈક પરિણામ—સફલતા માટે જાગૃત બનવા માગો છો ત્યારે દુઃખ અને નિરાશા આવે છે. આમ જ્યારે જાગૃતિની પાછળ કંઈક પ્રાપ્તિનો હેતુ હોય છે ત્યારે તમે સ્વેકેન્દ્રિત બનો છો. પણ મન શા માટે કંઈક બદલો કે સંતોષકારક પરિણામની આશા રાખે છે તે સમજો તો વિચારો દ્વારા થતી સ્વેકેન્દ્રિત પ્રવૃત્તિની બહાર તમે નીકળી શકો.

“નિરંતર જાગૃત રહેવાથી, સમજપૂર્વક એક નાની સરખી વાત પણ જીવનમાં ઉતારવાથી, તમારું આખું જીવન બદલાવા લાગશે.”

“સત્ય કે ઈશ્વર એટલે આપણા અસ્તિત્વની સમગ્રતાપૂર્વક સજાગતા.” —જે. કૃષ્ણમૂર્તિ

શ્રી રજનીશજી સજાગતા ધારણ કરવા માટે ત્રણ ઉપાયો સૂચવે છે:—

(૧) સાંસારિક કાર્યો દરમિયાન શ્વાસના આવાગમન પ્રતિ જાગૃત રહો.

(૨) ભોજન કરતી વખતે સ્વાદ પ્રત્યે સજાગ બનો.

(૩) નિદ્રા આવવાની હોય તેના થોડા સમય પહેલાં—જ્યારે જાગરણ જઈ રહ્યું હોય ત્યારે સજાગ બનો.

સજાગતા માટે એક મહત્ત્વનો મુદ્દો યાદ રાખવાનો છે તે એ કે સજાગતાને કેળવી શકાતી નથી કે તેની પાછળ પડી તેને સિધ્ધ કરી શકાતી નથી. સજાગતામાં સહજતા અનિવાર્ય હોય છે. વ્યક્તિ જ્યારે સજાગતા પ્રાપ્ત કરવા વધુને વધુ પુરુષાર્થ કરે છે ત્યારે તે વધુ ને વધુ દૂર જતી જાય છે. ક્યારેક પ્રયત્નના અંતે સજાગતા આવી હોય તેવું લાગે છે પરંતુ તે ઝાઝા સમય ટકતી નથી. જેમ કે ધ્યાન દરમિયાન તમે તટસ્થતાપૂર્વક વિચારો જોવા પ્રયત્ન કરતા હોવ અને આ માટે શ્વાસોચ્છ્વાસ યા અન્ય કંઈક અવલંબન લેતા હોવ ત્યારે કોઈક વાર વિચારો અટકી ગયા હોય તેવું લાગે છે અથવા થોડાક સમય માટે તમે વિચારોને તટસ્થતાપૂર્વક જોઈ શકતા હોવ છો, પણ થોડીક વારમાં ફરીથી વિચારો સાથે ઘસડાઈ જાવ છો. થોડાક સમય બાદ જ્યારે સજાગતા અંગે તમને સ્મૃતિ થાય છે ત્યારે તમે ફરીથી તટસ્થતાપૂર્વક વિચારો જોવા પ્રયત્ન કરો છો અને સહજ વારમાં ફરીથી ઘસડાઈ જાવ છો. આમ સંતાકૂકડી રમાયા કરે છે પણ સતત સજાગતા ટકી

શકતી નથી.

અહીં પ્રશ્ન થયે કે સતત સજાગતા કેમ ટકતી નથી ?

જ્યારે તમે સજાગતાનો અભ્યાસ એક પદ્ધતિ તરીકે કરો છો ત્યારે તમે તેના સાતત્યનો અનુભવ કરી શકતા નથી. સજાગતા એ કોઈ ચોક્કસ પદ્ધતિ કે કોઈક વિશિષ્ટ પ્રકારના અભ્યાસ દ્વારા પ્રાપ્ત થતી નથી. સતત જાગૃતિ માટે તો બધા જ પ્રયત્નોનો નકાર, બધી જ પદ્ધતિઓનો સંપૂર્ણ પરિત્યાગ જ એક ઉપાય છે.

સજાગતામાં ‘જોવાનો’ કોઈ આગ્રહ હોતો નથી. તે બિલકુલ સહજ રીતે થાય છે. તદ્દન સરલતાથી થાય છે. પણ જ્યારે તમે ‘જોવા’ પ્રયત્ન કરો છો ત્યારે જોઈ શકતા નથી. જો તમે સજાગતા ધારણ ન કરી શકતા હો, બેધ્યાન રહેવાતું હોય તો તે વિષે માત્ર જાગૃત થાવ તમે જાણો છો કે તમે સજાગ નથી, બેધ્યાન છો. પરંતુ બેધ્યાનપણાને તોડી ધ્યાનસ્થ થવા પ્રયત્ન ન કરો. કૃષ્ણમૂર્તિ “The Impossible Question” આ અંગે સમજ આપતાં કહે છે, “ મન, જે જોઈ રહ્યું છે તે, કંટાળે છે, અને બેધ્યાન બને છે; અચાનક તે પોતાના બેધ્યાનપણા વિશે જાગૃત થાય છે અને સ્વયં ધ્યાનસ્થ બનવા પ્રયત્ન કરે છે; આમ ધ્યાન અને બેધ્યાનપણા વચ્ચે સંઘર્ષ થાય છે. હું કહું છું : આમ ન કરો પણ તમે બેધ્યાન બન્યા છો તે પ્રત્યે માત્ર જાગૃત થાવ, એટલું પુરતું છે.”

સજાગતાના શરૂઆતના અભ્યાસ દરમિયાન તમે બધા વિચારોને તટસ્થતાપૂર્વક ન જોઈ શકો એવી શક્યતાઓ રહે છે. ત્યારે તમને કેવા કેવા વિચારો આવે છે; મન એક જ વિષય પર ટકી રહે છે કે જુદા જુદા વિચારો આવે છે; વિચારો કેવી રીતે બદલાય છે

વગેરે અંગે જાગૃત થાવ.

સજાગતા શા માટે?

સજાગતા કંઈ સ્વ-સુધારણાની પ્રક્રિયા નથી. અહીં તો 'સ્વ'નો અંત છે. સજાગતા એટલે મુક્તાવસ્થા. ચેતનાની નિર્ભ્રાંત અવસ્થા તે જ સજાગતા. કૃષ્ણમૂર્તિ કહે છે, “આપણે કેવી રીતે બોલીએ છીએ, શું બોલીએ છીએ, કેવી રીતે ચાલીએ છીએ, શું વિચારીએ છીએ એ વિષેની જાગૃતિ દ્વારને ઉઘાડશે. તે એક ઓરડાને સ્વચ્છ અને વ્યવસ્થિત રાખવા જેવું છે. ઓરડામાં વ્યવસ્થા હોવી જોઈએ. પરંતુ વ્યવસ્થા બારી અથવા બારણું ઉઘાડશે નહિ. તમારી ઝંખના અથવા ઈચ્છા દ્વારને નહિ ઉઘાડે. જે પેલે પાર છે તેને તમે આમંત્રી શકો નહિ. તમે માત્ર ઓરડાને વ્યવસ્થિત રાખી શકો. વ્યવસ્થા ખાતર જ વ્યવસ્થા—તે શું લાવશે તે ખાતર નહિ. ડહા, બુદ્ધિમાન અને વ્યવસ્થિત થવું એ પ્રાથમિક આવશ્યકતા છે અને પછી કદાચ આપણે ભાગ્યશાળી હોઈએ તો બારી ઉઘાડશે અને સમીરની લહરી અંદર આવશે અથવા તેમ ન પણ થાય, તમારા મનની અવસ્થા પર આધાર છે. અને કદાચ આ પસંદગી વિનાની જાગૃતિથી દ્વાર ઉઘડી જશે અને જે પરિમાણમાં સંઘર્ષ નથી, ક્રાળ નથી, એ પરિમાણ શું છે તે જાણશો.

સજાગતા એટલે પૂર્ણવિરામ વિનાની અનંત યાત્રા !

રામકથા

(ગતાંકથી ચાલુ)

યોગેશ્વરજી

(શ્રી યોગેશ્વરજીની સિદ્ધ કલમે આલેખાયેલ રામકથા)

એણે લક્ષ્મણને કહ્યું : 'સુવર્ણમૃગને મારવા ગયેલા રામને માથે જરૂર કોઈ મોટી આફત આવી પડી છે એ સિવાય એ આવો પોકાર પાડે નહિ. ભયંકર આફતમાં સપડાવાને લીધે એ તમને બોલાવી રહ્યા છે. એ મુસીબતમાં ના હોય તો આવો પોકાર પાડે જ નહિ.'

એજ વખતે મરતાં પહેલાં મારીચે અંતરનો અફસોસ વ્યક્ત કરતાં કહેવા માંડ્યું. 'રામ, તમે મારા માયાવી રૂપને જોઈને ભાન ભૂલી ગયા એ વિધિની વિચિત્રતા છે. હું મારીચ છું. તમને મારા સુવર્ણમૃગના સ્વરૂપથી મોહિત કરીને મારી પાછળ ખેંચી લાવવાના ઉદ્દેશમાં મને સફળતા મળી એ જોઈને મને આનંદ થાય છે. અને થોડો શોક પણ થાય છે. મને અફસોસ છે કે તમારા જેવા મેઘાવી પુરુષને મેં મારી મોહજાળમાં બાંધી દીધા.'

મારીચના શબ્દો સાંભળીને રામને ચિંતા થવા માંડી. એ ઝડપથી આશ્રમ તરફ પાછા વળ્યા એ વખતે સીતાના શબ્દો સાંભળીને લક્ષ્મણ તરત બોલી ઉઠ્યો. 'રામ કોઈ આફતમાં સપડાયા હોય એવું હું નથી માની શકતો. એ એટલા બધા પરક્રમી છે કે એમને કોઈ સંકટમાં સપડાવી શકે તેમ છેજ નહિ. મને તો લાગે છે કે મૃગના રૂપવાળા કોઈક દુષ્ટ રાક્ષસે જ રામના જીવલેણ બાણથી ઘાયલ થઈને મરતી વખતે મને મોહમાં નાખીને તમારી પાસેથી છૂટો પાડવા માટે જ આવો પોકાર પાડ્યો હશે. આ દુષ્ટપ્રકૃતિ, હીનબુદ્ધિ રાક્ષસોની અધમતાને તમે નથી જાણતાં. પોતાની માયાનો આધાર લઈને એ અનેક જાતનાં કુકર્મો કરતા હોય છે.'

'એ વાત સાચી છે.' સીતા બોલી, 'પરંતુ અન્યારે તો મને એમ જ લાગે છે કે રામને માથે ભય છે. મારે આત્મા એમ જ કહી રહ્યો છે. કોઈ

રાક્ષસે એમને ભારે ક્રુણ સીતે ઘેરી લીધા હોય, એની સાથે લડવામાં એમને મુશ્કેલી પડતી હોય અને તમારી મદદની જરૂર હોય એવું લાગે છે. માટે વ્યર્થ વિચારોમાં વખત બરબાદ કરવાને બદલે તમે વહેલી તકે એમની મદદે ઘોડી જાવ એજ બરાબર છે. મારું હૃદય તો એમ જ કહે છે.'

'પરંતુ મારું હૃદય એવું નથી કહેતું તેનું શું? તમારા રક્ષણની જવાબદારી સમે મને સોંપી છે એટલે એ જવાબદારીને માગથી ત્યાગ નહિ કરી શકાય. આવા ધોર અરણ્યમાં તમને એકલાં મૂકીને જવા માટે મારું મન નથી માનતું.'

સીતાએ ઇંછેડાઈને કહ્યું, 'મારા રક્ષણની ચિંતા તમારે જરાપણ નથી કરવા જેવી. હું તો નિર્ભય છું. માટે મારી ચિંતા કરીને અહિં બેસી રહેવાને બદલે સમની ચિંતા કરીને એમની પાછળ વનમાં જાવ.'

'પરંતુ સમની અકારણ ચિંતા શા માટે કરવી જોઈએ?'

'એ ચિંતા અકારણ નથી પરંતુ સકારણ છે. સમે તમારી મદદ માટે પોકાર પાડ્યો છે. એથી, વિશેષ વજનદાર કારણ બીજું કયું હોઈ શકે?'

'એ પોકાર સમનો છે એવું હું નથી માનતો.'

'તમે તો કશુંયે નહિ માનો. તમારી બુદ્ધિ બહાર મારી ગઈ લાગે છે. સમ પર આકૃત આવે અથવા સમ સંકટોના શિકાર બને એમાં તમને આનંદ આવતો લાગે છે. તમારા મનમાં આવા અમંગલ ભાવો ને વિચારો ધર કરી બેઠા હશે એની મને ખબર નહિ.'

એમ કહીને સીતાએ લક્ષ્મણને કેટલાંક અનુચિત વચનો કહી બતાવ્યાં. એથી લક્ષ્મણને ભારે દુઃખ થયું. પરિણામે સીતાને વનના એકાંત આશ્રમમાં એકલી છોડીને જવાની ઈચ્છા ના હોવા છતાં પણ, લક્ષ્મણ સમની શોધ માટે જે દિશામાંથી પોકાર સંભળાયેલો તેજ દિશામાં વિદાય થયો.

પોતાના પાસા સીધા પડેલા જાણીને વનમાં ઘૂંચા વેશે સંતારી રહેલા

રાવણને ઘણો આનંદ થયો. મારીચનો મનોમન આભાર માનીને, લક્ષ્મણને દૃષ્ટિપટથી દૂર થયેલો જોઈ, એ ચારે તરફ નજર નાખતો, ધીમે પગલે બહાર નીકળ્યો. સીતાહરણની પોતાની યોજનાને વહેલી તકે પૂરી કરવા માટે એ તૈયાર થયો.

મધ્યાનના એ સમયે આરામ કરતી ઊંમિલાની આંખ જરાક મીંચાઈ ગઈ અને ઘોડીવારમાં તો એની અંતરઆંખ આગળ એક દૃશ્ય ઉપરિચિત થયું. એ દૃશ્ય ગોદાવરી તટ પરની પંચવટીનું હતું. એ સુંદર સ્થળના એકાંત આશ્રમમાં સીતા એકલી બેઠી હતી. ઊંમિલાએ સીતાને પૂછ્યું : 'આજે અહિં એકલી કેમ છે? સમ અને લક્ષ્મણ ક્યાં ગયા?'

સીતાએ ચમકીને આનંદમગ્ન બનતાં ઊંમિલાનું સ્વાગત કર્યું. એ એને ભેટી પડી ને બોલી : 'ઓહો, તું છે? હું તને યાદ જ કરતી'તી. સમ તથા લક્ષ્મણ વનમાં સુવર્ણમૃગની પાછળ ગયા છે.' 'સુવર્ણમૃગની પાછળ?'

'હા સુવર્ણમૃગની પાછળ.'

'એ મૃગ અતિશય સુંદર છે. એને જીવતું કે મરેલું મેળવવાની મારી ઈચ્છાને સંતોષવા સમ વિદાય થયા છે અને લક્ષ્મણ એમની પાછળ ગયા છે.' 'પરંતુ વનમાં રાક્ષસો રહે છે તેનું શું?' 'રાક્ષસો? હવે મને રાક્ષસોનો ભય નથી લાગતો. વનના જીવનથી હું સારીપેઠે ટેવાઈ ગઈ છું.'

'સમ તથા લક્ષ્મણ કુશળ તો છે ને?'

'કુશળ છે. રાક્ષસોનો નાશ કરીને એ વનને નિરાપદ બનાવી રહ્યા છે.'

'તને અહિં ગમે છે?'

'ગમે છે. વનમાં જેવો આનંદ છે એવો અલૌકિક આનંદ સજાભવનમાં પણ નથી મળી શકતો. મન એક સ્થાનમાંથી ઉપરામ બને છે ત્યારે બીજા સ્થાનમાં જવાની ઈચ્છા કરે છે, હવે કાંઈક એવું જ થઈ રહ્યું છે. તને લક્ષ્મણ વિના ગમે છે ખરું?'

‘રામના વિયોગની કલ્પના કરીને એ પ્રશ્ન પૂછ તો એનો ઉત્તર તને આપોઆપ મળી રહેશે. સંસારમાં બીજું બધું જ હોય પરંતુ પતિ ના હોય તો આ બધું નહિ બરાબર લાગે છે. તારે રામના વિયોગની વ્યથા હજુ ક્યાં વેઠવી પડી છે? એટલે તને ખ્યાલ નહિ આવી શકે. તારે એવી વ્યથા ના વેઠવી પડે એવું ઈચ્છું છું. પરંતુ એ કાંઈ કોઈના લાથની વાત છે? મારે પણ એવી વ્યથા ક્યાં વેઠવી’તી?’

(ક્રમશઃ)

ના કરશો

દૈવ્યની પાછળ તમે યારો પ્રવાસ ના કરશો,

કરમને એમ કરીને ખલાસ ના કરશો.

નશીબનો કદિ વિશ્વાસ ના કરશો યારો,

મોહમાયા તણો ખોટો ઉજાસ ના કરશો.

કરો મહેનત પછી ફળની કરો આશાઓ તમે,

વિના મહેનત કશુ પામવા પ્રયાસ ના કરશો.

જીવનને ચાંદની રાતોથી ભરીલો યારો,

બૂઝાવી ચાંદનો દીવડો અમાસ ના કરશો.

વિજયની ધૂન લો યારો, સફરમાં જાઉં છું હું,

‘વિજય’ની પણ તણો યારો રકાસ ના કરશો.

બિપીન જે. જોશી ‘વિજય’

નવરાત્રિમાં અંબાજીમાં જપયજ્ઞ

પ. પૂ. મા શ્રી સર્વેશ્વરીની આજ્ઞા અનુસાર આ વર્ષે પણ નવરાત્રિમાં જપયજ્ઞનો કાર્યક્રમ સ્વર્ગશિલ્પ, અંબાજીમાં રાખેલ છે. નવરાત્રિ તા. ૧૯/૯/૯૦ થી ૨૮/૯/૯૦ સુધી છે. જપયજ્ઞમાં ભાગ લેવા ઈચ્છતા સાધક ભાઈબહેનોએ તા. ૧૯/૯/૯૦ ના રોજ અંબાજી પહોંચી જવું.

* જપયજ્ઞમાં ગમે તેટલા દિવસ માટે લાભ લઈ શકાશે.

* જપયજ્ઞમાં જોડવા ઈચ્છનાર સાધકોએ નીચેના સરનામે તા. ૧૫/૯/૯૦ ના દિવસ સુધીમાં જાણ કરી દેવી.

શ્રી બાલુભાઈ પટેલ, મેનેજર સ્વર્ગશિલ્પ, પૂ. માતાજી જ્યોતિર્મયી વિશ્રામગૃહ, દાંતારોડ, અંબાજી, જિલ્લા બનાસ-કાંઠા-૩૮૫૧૧૦.

જપયજ્ઞમાં જોડનાર સાધકે પોતાનું આસન, માળા, સરલ ગીતા, વિપ્રગુણસૂત્ર, શિવમહિમ્ન, તુલસીદળ તેમજ પ્રેરક પ્રાર્થના જેવાં પુસ્તકો સાથે લાવવાં. ઉપરનાં પુસ્તકોમાંથી કોઈપણ પુસ્તક જપયજ્ઞના સ્થળ ઉપર લેવાનું મળી રહેશે.

આ સમગ્ર કાર્યક્રમનું આયોજન અને સંચાલન શ્રી અજયભાઈ કલોલા, મોરબી તરફથી ગયા વર્ષની જેમ કરવામાં આવશે.

ભગવાન પ્રસન્ન થઈને શું આપે?

ભગવાન ભક્ત ઉપર પ્રસન્ન થઈને શું આપે? ધન, વેભવ, યશ, પદ, પ્રતિષ્ઠા, અધિકાર, સૌંદર્ય, યૌવન, દીર્ઘજીવન કે સિદ્ધિ-સિદ્ધિ? શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતામાં આ બધા પ્રત્યે અંગુલિનિર્દેશ કરવામાં નથી આવ્યો. એમાં તો જણાવવામાં આવ્યું છે કે ભગવાન પોતાના એકનિષ્ઠ ભક્ત કે આરાધકને કૃપા કરીને બુદ્ધિયોગ આપે છે. બુદ્ધિની પ્રાપ્તિ થવી એ એક વાત છે ને બુદ્ધિયોગની સંપ્રાપ્તિ થવી એ જુદી વાત છે.

દુનિયામાં બુદ્ધિથી સંપન્ન માનવો અનેક દેખાય છે. વૈજ્ઞાનિકો, ડોક્ટરો, વકીલો, ન્યાયાધીશો, અધ્યાપકો વિદ્યાર્થીઓ, વેપારીઓ, અમલદારો, રાજનીતિજ્ઞો, લોકસેવકો, ખેડુતો અને મજૂરો સહુ ઓછીવત્તી બુદ્ધિથી સંપન્ન હોય છેજ. ચોરી અને ખૂન કરનારા ને કરવેરા છુપાવનારાઓ તથા દાણચોરોમાં પણ ઓછી બુદ્ધિ નથી હોતી. પોતાના કુકર્મને સફળતાપૂર્વક પાર પાડવા માટે તે બુદ્ધિનો ઉપયોગ કરીને કુશળતાપૂર્વક યોજના બનાવે છે અને એનો અમલ કરે છે; પરંતુ એ બુદ્ધિ પ્રશસ્ય ના લેખાય. એનાથી અન્યનું કલ્યાણ કે ભલુ પણ ના થઈ શકે.

પરંતુ ભક્તને ભગવાન જે બુદ્ધિયોગ આપે તેની મદદથી તે પ્રભુ પાસે પહોંચી શકે. અથવા તેમનો સુખદ શાન્તિ પ્રદાયક સાક્ષાત્કાર સાધી શકે, જેનું મૂલ્ય ગમે તેટલી ભૌતિક સંપત્તિથી પણ ના આંકી શકાય.

—મહાત્મા યોગેશ્વરજી

પ્રાપ્તિસ્થાન:—પ્લોટ નં. ૧૬૮૮ બી. સરદારનગર, ભાવનગર-૧.
સંપર્કશ્યામ પ્રિ. પ્રેસ, હરિયાણા પ્લોટ, બોરડીગેટ, ભાવનગર-૧.